

Tahrir Defterleri Özelinde Osmanlı Sancak İdari Taksimatında Değişim: Alâiyye (Alanya) Sancağı Örneği

The Changes in Administrative Divisions in Ottoman Districts Based on Cadastral Records: The Case of Alâiyye (Alanya) District

Saim YÖRÜK *

Öz: Anadolu Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykubad döneminde Türk hâkimiyetine geçen Alanya, fatihinin adına izafetle “Alâiyye” adını almıştır. Alanya, Selçuklular döneminde oldukça parlak bir dönem yaşamış, bir süre Karaman oğulları hâkimiyetine girmiş, sonra bağımsız beylik olarak varlığını sürdürmüş ve 1471 yılından Cumhuriyet dönemine kadar da Osmanlı egemenliğinde kalmıştır. Osmanlı döneminde Alâiyye Sancağı’nın idari yapısında birçok değişiklik olmuştur. Bu dönemde kendi ismiyle anılan sancağın merkezi durumundadır. Güvenlik kaynaklı yaşanan sorunlar ve zaman içinde değişen şartların da etkisiyle, XV. yüzyıl sonlarından XVII. yüzyıl başlarına kadar geçen sürede, sancağın kaza ve nahiye taksimatında bazı değişiklikler yaşanmıştır. Çalışmada, yaşanan bu idari değişiklikler ve muhtemel nedenler üzerinde durulmuştur. Osmanlı dönemi Alanya tarihi hakkında farklı dönemleri içeren genel ve özel anlamda birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların bazılarında XVI. yüzyıl için genellikle tahrir defterlerinden yararlanılmış olup XV.-XVII. yüzyıllarda Alâiyye’nin sancak taksimatı konusunun yeterince işlendiği söylenemez. Yapılan bu çalışmada ise Alâiyye’ye ait tahrir defterleri, kanunnameler, seyahatnameler ile Alâiyye’nin idari yapısı hakkında bilgi veren çeşitli arşiv vesikaları kullanılmıştır. Ayrıca Alanya tarihi hakkında yapılmış idarî yapı ile ilgili bilgi veren çalışmalardan da yeri geldikçe istifade edilmiştir. Çalışma sonunda sancağın idari yapısı hakkında bazı değerlendirmeler yapılmıştır. Yapılan çalışmanın Alanya’nın ve yakın çevresinin idari tarihine katkı yapacağı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: Tahrir Defteri, İdarî Taksimat, Değişim, Alâiyye Sancağı

Abstract: Alanya, which came under Turkish rule during the reign of Anatolian Seljuk Sultan Alaeddin Keykubad, was renamed “Alaiyye” for its conqueror. Alanya experienced a grandiose period under the Seljuk rule, came under Karamanli rule for a period and remained under Ottoman rule from 1471 to the Republican era. The administrative structure of Alâiyye district went through certain changes during the Ottoman period. In this period, Alaiyye town was the center of the district of the same name. Due to security problems and changing conditions, certain changes were observed in township and sub-district structure between the late 15th and early 17th centuries. The present study focused on these administrative changes and probable causes of these changes. Several general and specific studies have been conducted on the history of Alanya in the Ottoman period, including different sub-periods. Certain studies employed cadaster registries for the 16th century; however, it could not be argued that there are sufficient studies on the district structure of Alaiyye in the 15th and 17th centuries. In the present study, cadaster registry records, edicts, travel books and various archive documents on Alaiyye were employed. Furthermore, the previous studies on the historical administrative structure of Alanya were referred. In the final section of the study, certain comments are presented on the administrative structure of the district. It was suggested that the study would contribute to the administrative history of Alanya and its immediate hinterland.

Keywords: Cadastral Records, Administrative Structure, Change, Alâiyye District

* Dr. Öğr. Ü., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Çankırı.
saimyoruk@hotmail.com, https://orcid.org/0000-0001-7294-2345

Giriş

Osmanlı dönemi Alanya tarihi hakkında farklı dönemleri içeren genel ve özel anlamda bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda XV. ve XVI. yüzyıllar için genellikle tahrir defterleri kullanılmıştır. Konyalı'nın *Alanya (Alâiyye)* çalışması Alanya tarihi hakkında genel ve toplu bilgi vermesi açısından önemlidir (Konyalı 2011). Akgül'ün, *16. Yüzyıl Arşiv Kayıtlarına Göre Alâiyye'nin Sosyal ve Ekonomik Hayatı ile Nüfus ve İdari Taksimatı* başlıklı doktora çalışması ise daha çok tahrir defterlerine dayanmaktadır (Akgül 1989). Bölge hakkında diğer bir çalışma ise nüfus ve yerleşme üzerine yapılmıştır (Ustaoğlu 2016). Bunlardan başka Alanya tarihi ve kültürü üzerine yapılmış çok sayıda çalışmada mevcuttur. Bu çalışmalarda, XV.-XVII. yüzyıllarda Alâiyye'nin sancak taksimatı konusunun yeterince işlendiği söylenemez.

XV. ve XVII. yüzyıl Osmanlı idari taksimatı çeşitli sebeplerle tutulan defterler ve listeler sayesinde tespit edilebilmektedir. Bu konuda bilgi veren kaynakların başında Tahrir defterleri gelmektedir. Tahrir defterleri, tımar sistemi uygulanan yerlerde vergi yükümlüsü kişilere ait çeşitli bilgileri içeren sayımları ve bu sayımların kaydedildiği defterleri ifade etmektedir (Öz 2010, 425). Bir bölgenin Osmanlı topraklarına dâhil edilmesinden birkaç yıl sonra ilk tahrir yapılmakta ve daha sonraki yıllarda çeşitli sebeplerle de bu sayımlar yenilenmekteydi. Bu tahrirler sırasında elde edilen bilgiler mufassal, icmal ve evkaf başlıklı farklı defterlere kaydedilmekteydi (Öz 2010, 427-428). Mufassal defterler, arazi tahririnin ayrıntılı sonuçlarını içermekte, vergi mükelleflerini ve ekonomik kaynakları tek tek göstermektedir. İcmal defterleri ise mufassal defterler dayanılarak hazırlanmakta, bu defterlerin özeti mahiyetinde ve elde edilen gelirlerin hazine ve askerî birimlere dağılımını, devlet gelirlerinin kimler tarafından tasarruf edildiğini göstermekte, yalnız idari teşkilatla köy isimlerini ve yıllık hâsılat miktarını içermekteydi (BOA. Rehberi 2000, 96). Diğer bir ifade ile İcmal defterleri, tımar birimleri temelinde düzenlenmiş has, zeamet ve tımar sahipleri arasında gelirlerin paylaşılmasını göstermek amacıyla düzenlenmiştir (İnalçık 2012, 172). Vakıflara ait kayıtlar ise bazen mufassal defterlerin içerisinde, bazen müstakil defter olarak, bazen de icmal ve mufassal defterlerin bir bölümünde bulunabilmektedir (BOA. Rehberi 2017, 82). Bütün bu defterler sancak ve buraya bağlı yerlere göre düzenlenmiştir. Çalışmada Alâiyye Sancağı'nın kaza ve nahiye taksimatı konusunda mufassal tahrir ve icmal defterlerine müracaat edilmiştir.

Alâiyye Sancağı'nın idari durumu hakkında bilgi veren ilk kaynak Osmanlı Arşivi'nde bulunan 16029 Numaralı İcmal defteridir. Tahrir kâtibi Mustafa bin İvaz el-Hâcc tarafından kaleme alınan defter, 16 Mayıs 1475 (10 Muharrem 880) tarihlidir (MAD. 16029, 1; Erdoğan 2013, 23, 47). Yapılan birkaç araştırmada bu defterin 1481 yılında tamamlandığı ve tahrir emini olarak Karaman oğlu Mehmed bin İbrahim Bey belirtilmiş ise de bunun yanlış olduğu anlaşılmaktadır (Bostan 1989, 340; Gönüllü 2008, 11).

Defter, toplam 51 sayfa olup 37-42. sayfaları bulunmamaktadır. Defterdeki bazı ifadelerden 1485 yılına kadar işlem gördüğü anlaşılmaktadır. 16029 Numaralı İcmal defteri, Alâiyye'nin Osmanlı idaresine geçmesinden sonraki ilk durumu hakkında toplu bilgi vermesi açısından önemlidir. Defter sayesinde, köy isimlerinden yola çıkarak, Alâiyye Sancağı'nın idari taksimatını ve sınırlarını yaklaşık olarak belirlenmek mümkündür. Bu da defterin kıymetini arttırmaktadır.

Alâiyye Sancağı'nın idari durumu hakkında bilgi veren diğer bir kaynak ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları (MC. YZ. O-076) numarada bulunan mufassal defterdir. Defter toplam 281 varaktır. Defter sayfaları sonradan numaralandırılmıştır. Söz konusu defterde üç farklı bölgeye ait bilgiler vardır. Birinci bölge Bosna ve Hersek, ikinci bölge Alâiyye ve Manavgat, üçüncü bölge ise Andugi ve Ürgüb kazalarındaki vakıf ve dirlik kayıtlarını ihtiva etmektedir. Bosna ve Hersek ile ilgili kısmın

başında 872 Recep ayı başları ile 873 Şevval ayı sonları tarihleri, Anduği ve Ürgüb kazaları kısmının başında ise “Tevki-i Cafer, sene 912” notu yer almaktadır (MC. YZ. O-076, 1/b; 235/a). Defterin muhtelif sayfalarında yer alan tarihlerden ve üç farklı bölgeye ait bilgileri içermesinden, farklı bölgelere ait defterlerde yer alan bilgilerin sonradan söz konusu deftere kopya edildiği anlaşılmaktadır.

Alâiyye ve Manavgat ile ilgili sayfalarda defterin kanunnamesi olmadığı gibi düzenlenme ya da işlem görme ile ilgili herhangi bir tarih bilgisi de bulunmamaktadır. Ancak bu kısmın başında “Alaiyye ve Manavgad evkaf defteridir”, hemen altında ise “Bayezid-i Hânî” notu düşülmüştür (MC. YZ. O-076, 182/a). İçerik ve üslup bakımından 1483 (h.888) tarihli Karaman Vilayeti Evkaf defteriyle uyum göstermektedir (Bozkuş 2018, 247). Bu bilgilere göre II.Bayezid’in tahta geçmesinden hemen sonra Alâiyye Sancağı’nda yeni bir tahririn yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple söz konusu defterin tarihi olarak çalışmada 1483 yılı esas alınmıştır.

Alâiyye ve Manavgat ile ilgili kısım ise 182/a-234/a varaklar arasındadır. Bu kısımda Alâiyye kazası vakıfları ile Manavgat nahiyesi dirlik ve vakıf kayıtları vardır. Alâiyye vakıfları 182/a-188/a, Manavgat nahiyesi dirlik kayıtları 188/b-230/a, vakıf kayıtları ise 231/a-234/a varakları arasında yer almaktadır. Alâiyye ve Akseki taraflarına ait dirlik kayıtları defterde yer almamaktadır. Defterde yer alan köy hâsıllarının toplamı, 16029 Numaralı İcmal defteri ile kıyaslandığında, kronolojik olarak bu defterin devamı niteliğinde olduğunu göstermektedir. Alâiyye Sancağı’na ait bilinen ilk mufassal defter olması ve Manavgat tarihi (Alâiyye’ye bağlı olduğu dönemim ilk defteri olması) bakımından önemlidir.

Alâiyye Sancağı’nın idari durumu hakkında bilgi veren diğer defter ise TTD.990 Numaralı Mufassal defterdir. Toplam 65 varaktır. Bu defterin baş kısmı eksiktir ve defterde herhangi bir tarih bulunmamaktadır. Bu nedenle söz konusu defterin düzenlenme tarihi hakkında farklı görüşler ileri sürülmüştür. Akgül ve Konyalı, TTD.990 Numaralı defterin II. Bayezid veya Yavuz Sultan Selim dönemine (Akgül 1989, XXIX; Konyalı 2011, 247), Karaca, söz konusu defterde yer alan *fi’l-asl, kesr ve ez-ziyade* ifadelerinin yer aldığı hâsıl rakamları ile 1475 yılına ait MAD. 16029 Numaralı İcmal defterde yer alan rakamları kıyaslayarak defterin 1475 yılından sonra tutulduğunu ve 1501-1502 yıllarına ait olabileceğini ileri sürmüştür (Karaca 2009, XVIII).

TTD.990 Numaralı Mufassal defterde yer alan bilgiler, 16029 Numaralı İcmal defterinde yer alan bilgiler ile kıyaslandığında kronolojik olarak bu defterin devamı niteliğindedir. Çünkü defterde yer alan köy hâsıllarının toplamı 16029 Numaralı icmal ile ilişkilidir. Ayrıca MC. YZ. O-076 Mufassal defter ile TTD.990 Numaralı Mufassal defter içerik olarak birbirini tamamlamakta ve üslup olarak da birbirine benzemektedir. Bu sebeplerden dolayı çalışmada söz konusu defterin tarihi olarak 1483 yılı esas alınmıştır.

Alâiyye Sancağı’nın idari durumu hakkında bilgi veren diğer bir mufassal defter ise MAD.d.575’tir. Hangi tarihte ve kim tarafından tutulduğuna dair defterde bilgi yer almamaktadır. Ancak defterde yer alan bazı kayıtlardan ve aynı dönem üzerine yapılmış olan araştırmalardan hareket edilerek defterin tarihi konusunda fikir yürütülebilir. Defterin bir sayfasında avarız-ı divaniye ve tekâlif-i örfiye vergilerinden muafiyet konusunda Sultan Bayezid ve Selim Han kaydı yer almaktadır (MAD. 575, 185). Yine aynı defterin farklı bir sayfasında ise Sultan Alâeddin Köprüsü meremmetçilerinin rusûm-ı örfiye ve avâriz-ı dîvâniye durumları hakkında bilgi verilir iken 22 C. Evvel 938 (1 Ocak 1532) tarihi kaydedilmiştir (MAD. 575, 213). Bu bilgilere göre ve 166 Numaralı İcmalin aynı dönem üzerine yapılmış olan farklı araştırmalarda 1522 yılı tahrir sonuçlarını ihtiva ettiği bilgisi dikkate alındığında söz konusu defterin Sultan Bayezid ve Selim Han’dan sonra Kanuni Sultan Süleyman’ın saltanatının ilk yıllarında tutulduğu sonucuna varılmıştır. Bu sebeple çalışmada söz konusu defterin tarihlenmesi 1522 olarak kabul edilmiştir.

Ayrıca 166 Numaralı ve 1530 tarihli icmaldeki bilgiler ile bu defterde yer alan bilgiler uyuşmaktadır. Bu sebeple MAD.d. 575 Numaralı defterin, 166 Numaralı İcmalin mufassalı olduğu anlaşılmaktadır. Fakat MAD.d. 575 Numaralı defterin sayfaları eksiktir ve hatalı olarak ciltlenmiştir. Sayfaların önemli kısmı hatalı sıralanmıştır. Sayfa numaralarının ciltleme işlemi yapıldıktan sonra verildiği anlaşılmaktadır (Bozkuş 2018, 247). Ayrıca 166 Numaralı İcmaldeki bilgiler ile kıyaslandığında ise Akçahisar nahiyesi ile Manavgat köylerine ait bilgilerin büyük kısmı defterde yer almamaktadır. Bu nedenle sınırlı yararlanma imkânımız olmuştur.

Osmanlı Arşivi'nde bulunan 166 Numaralı İcmalde Anadolu Vilayeti'nin sancaklarına dair kayıtlar yer almaktadır. 1530 tarihli olmasına rağmen 1522 yılında yapılan tahririn sonuçlarından faydalanılarak oluşturulmuştur (Karaca 2009, XIX, 44). Bu defter, 1522 tarihli mufassalın icmalidir. Alâiyye Sancağı'nın idari durumu hakkında bilgiler ise defterin 613-628. Sayfalarındadır. Söz konusu defter, bir icmal defteri olması sebebiyle köyler, askeri fonksiyonlarına göre kaydedilmiştir. Köyler, timar sistemi temelinde düzenlenmiş has, zeamet ve timar sahipleri, evkaf ve kale savunması gibi fonksiyonlarına göre kaydedilmiştir. Söz konusu defter, önceki ve sonraki yıllara ait defterlerle kıyaslandığında idari taksimat hakkında Manavgat kazası ve nahiyeleri hakkında bilgi verilir iken Alâiyye kazasının nahiyeleri verilmemiştir. Bu sebeple idari taksimat bakımından söz konusu defterden sınırlı olarak faydalanılmıştır.

Alâiyye Sancağı'nın idari durumu hakkında bilgi veren diğer defter ise TTD. 172'dir. Ankara'da Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşiv Dairesi Başkanlığı Kuyûd-ı Kadîme Arşivinde 172 Numara ile kayıtlıdır. Defter, 150 varaktan oluşmaktadır. 130/b varaktan itibaren Alâiyye Sancağı vakıfları kayıtlıdır. Hangi tarihte ve kim tarafından tutulduğuna dair defter üzerinde bilgi yer almamaktadır. Bu sebeple defterin tarihlenmesi konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar defterin baş tarafında III. Murad'ın tuğrasının bulunmasını, bu dönemde tutulan diğer defterlerdeki kayıt sistemi ile benzerliğini ve bu defterin icmali durumunda olan 363 Numaralı İcmaldeki yer alan köylerin gelir toplamları ile tutarlılığı sebebiyle 1574-1575 tarihli olduğunu ileri sürmüşlerdir (Kıvrım 2015, 38). Bazı araştırmacılar ise bu defterin icmali durumunda olan 363 Numaralı defterde sancağın mirliva hasları verilir iken Alâiyye Sancakbeyi olarak Rıdvan Bey'in isminin verilmesi (İD. 363, 4/b), Rıdvan Bey'in de 1554 yılı sonlarında, Nahcivan seferindeki hizmetinden dolayı, Alâiyye Sancakbeyliği görevinde bulunması sebebiyle 172 Numaralı defterin tarihlenmesini 1555 yılı yapmışlardır (Akgül 1989, XXV, 229; Hacıgökmen 1993, IV; Hacıgökmen 1996, 437-444). Yaptığımız tespitler de bu görüşü doğrular niteliktedir. Rıdvan Bey, Nablus sancakbeyi iken 27 Eylül 1554 tarihinde Alâiyye Sancakbeyi olarak tayin edilmiştir (MD.1, 60/314). Ayrıca 7 Aralık 1554 tarihli timar tevcih kaydının bulunduğu sayfada Rıdvan Bey'in ismi geçmektedir (TT.d.765, 100; Yörük 2019/c, 43-76). Bu sebeplerden dolayı çalışmada söz konusu defterin tarihi olarak 1555 yılı esas alınmıştır.

Alâiyye Sancağı'nın idari taksimatı hakkında bilgi veren diğer bir kaynak grubu ise sancak ve kaza listeleridir. Bu listelerden ilki 1513 (h.919) tarihli olup Topkapı Sarayı Arşivine kayıtlı bir defterdir (TSMA.d. 929, 7/b; Gökçe 1994, 215-259). Defterde Anadolu Vilâyeti'nde yer alan her sancağın kazâları yazılmış, kadıları ve gündelikleri akçe olarak belirtilmiştir.

Alâiyye Sancağı'nın idari durumu hakkında bilgi veren diğer bir kaynak ise Kanuni Sultan Süleyman'ın ilk dönemlerinde düzenlenmiş bir kanunname mecmuasıdır. 1522 (h.928) tarihli bu kanunnamede, Osmanlı topraklarının hem sancak hem de kazâ taksimatı hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca her kadılığın günlük kaç akçe tasarruf ettiği bilgisi verilmiştir (Kanunnâme-i Sultan Süleyman Han, 112/a-118/a). Bahsi geçen kanunnamede, Alâiyye Sancağı'nın kazâ taksimatı hakkında bilgiler de yer almaktadır.

Alâiyye Sancağı'na ait tahrir defterleri ile sancak ve kaza listeleri dışında Alâiyye'nin idari

yapısı hakkında bilgi veren çeşitli arşiv vesikaları da çalışmada kullanılmıştır. Bunun yanında idarî yapı ile ilgili genel ve özel anlamda bilgi veren çalışmalardan da yeri geldikçe istifade edilmiştir.

Alâiyye Sancağı'nın Sınırları

XIII. yüzyıl başlarında Anadolu'nun güney kıyılarında önemli bir liman şehri olan Alanya, Anadolu Selçuklu Sultanı I.Alâeddin Keykubad tarafından 1221 yılında fethedilmiştir. Fetihden sonra şehir büyük imar faaliyetlerine sahne olmuş ve Bizans döneminde Kalonoros olan şehrin adı fatihinin ismine izafeten Alâiyye'ye dönüştürülmüştür (Turan 1998, 335-338).

Alâiyye'nin Osmanlı hâkimiyetine girmesi ise 1471 yılında olmuştur. Alâiyye, Gedik Ahmed Paşa tarafından barış yoluyla ele geçirilerek Osmanlı hâkimiyetine alınmış ve Anadolu Eyaletine bağlı bir sancak haline getirilmiştir (Aşıkpaşazade 1332, 174; Mehmed Neşri 1995, 793; Hoca Sadeddin 1279, 518-520; Hoca Sadettin Efendi 1999, 104-107; Mehmed Hemdemi Çelebi 1989, 322). Daha önceleri Teke Sancağı'na bağlı bir subaşılık olan Manavgat da Alâiyye Sancağı'na bağlanmıştır (MAD. 14, 1, 156/a-227/a, 383/a-410/a, 435/a-436/a; MAD. 16029, 43; Karaca 2009, 26). Alâiyye'nin fethinden kısa bir süre sonra da Anadolu'nun tüm güney sahilleri Osmanlı toprağı haline gelmiştir.

Osmanlı idari teşkilatına göre Alâiyye Sancağı'nın tamamı günümüz Akdeniz Bölgesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Tapu tahrir defterlerinde yer alan köylerin dağılımını dikkate alarak Alâiyye Sancağı'nın sınırlarını yaklaşık olarak tespit etmek mümkündür. 1574 (h.982) tarihli bir vakfiyeye göre Aspendos (Köprüçay) Nehri, Karahisar-ı Teke kazası ile Manavgat kazası arasında sınır teşkil etmektedir (VGMA.d. 596, 67). Kuzeyinde Hamid ve Beyşehir sancakları yer almaktaydı. Kuzeydeki dağlar, Beyşehir ve Hamid sancakları toprakları ile arasında doğal bir sınır teşkil etmekteydi. Günümüzde Antalya'nın ilçesi olan İbradı ve daha kuzeydeki dağlar içerisinde yer alan, Konya'ya bağlı Derebucak, Gencek ve çevresi de sancağın sınırları içerisinde yer almaktaydı (MAD. 14, 166/a; MAD. 16029, 43; MC. YZ. O-076, 218/a; TTD. 172, 96/a-b, 113/a; Akgül 1989, 175-176; Karaca 2009, 35-36, 43-44; Karaca 2010, 432). Yine günümüzde Antalya'nın ilçesi olan Akseki ve Gündoğmuş da sancağın sınırları içerisinde olup her iki ilçenin doğusundaki dağlar Karaman Vilayeti ile Alâiyye Sancağı arasında doğal sınır teşkil etmekteydi. Akdeniz kıyısında yer alan Demirtaş (Sedre) beldesi Alâiyye'ye; Gazipaşa (Selenti) ilçesi ise İçil (Silifke) Sancağı'na bağlı idi (BOA. 1995, 193). Her iki yerin sınırını ise aralarındaki dağlar belirlemekteydi. Kısacası Alâiyye Sancağı'nın coğrafi olarak batıda Köprüçayı ile kuzeyinde ve doğusunda bulunan sıradağlar sınır teşkil etmekteydi. Güneyinde ise bilindiği üzere Akdeniz yer almaktadır (Bk. Harita. 1, 2, 3). Alâiyye'nin sınırlarının belirlenmesinde fizikî unsurların yani coğrafi şartların birinci derecede etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Alâiyye Sancağı'nın İdari Birimleri ve Konumları

Osmanlı Devleti'nin idarî teşkilat bakımından en büyük birimini eyaletler oluşturmaktaydı. Eyaletler ise, Osmanlı idarî sisteminin temel birimi olan sancaklardan meydana gelmekteydi. Bazen kaynaklarda eyaletler, *beylerbeylik* veya *vilayet*, sancaklar ise *livâ* olarak geçmektedir (İnalçık 1995, 549-550).

Alâiyye, Osmanlı hâkimiyetine girmesinden sonra idarî teşkilat ve taksimat açısından önemli değişiklikler geçirmiş, yapılan idari düzenlemelerde sancak olarak farklı eyaletlere bağlanmıştır (Yörük 2012, 270-291). Bu dönemde Alâiyye Sancağı'nın bağlı bulunduğu eyalet yanında kaza ve nahiye taksimatında da bazı idari değişiklikler olmuştur. Bu değişiklikleri anlayabilmek için XV. yüzyıldan itibaren kaza ve nahiyelerin idari, askeri ve hukuki olarak nasıl bir değişim geçirdiğinin bilinmesi gerekmektedir (Çadircı 1997, 240; Ünal 1999, 118; Akdağ 1999/b, 59-68;

Baykara 2002, 119-120; Şahin 2006, 306-308).

Alâiyye Sancağı kazalarının ve nahiyelerinin belirlenmesinde, kaynaklarda idari yapı ile ilgili “kaza” ve “nahiye” ifadelerinin yanında köylerin ve nahiyelerin bağlı buldukları yerlerin ifade edilmesi de dikkate alınmıştır. Bazı defterlerin sayfalarının eksik olması, ciltleme sırasında sayfalarının yanlış yerleştirilmesi, defterlerde köylerin bağlı bulunduğu nahiye ve kazaların belirtilmemesi vb. sebepler çalışma sırasında karşılaşılan zorluklardır.

Tahrir defterlerinde ve şer’iyye sicillerinde şehir ve kasaba merkezleri için *nefs* tabiri kullanılırken, şehrin çevresi ve idarî bölge için ise *nahiye*, *kazâ* ifadeleri kullanılmıştır (Gökbilgin 1956, 262; Gökbilgin 1962, 295). Kaynaklarda şehir ve kasabaların diğer yerleşim birimleri ile karışmaması için resmi işlemlerde “*nefs-i ...*” , “*nefs-i şehir-i ...*” ifadeleri kullanılmıştır. Osmanlıların eline geçtikten sonra Alâiyye, şehir olarak, sancağın merkezi durumundaydı. Alâiyye Sancağı sınırları içerisinde Alâiyye’den başka *nefs* kelimesi ile anılan başka yerleşim merkezleri de bulunmaktaydı.

Nefs ifadesi nüfus ve ekonomik yönden güçlü şehirleri ifade ettiği gibi, az nüfuslu ve ekonomisi ziraata dayalı küçük yerleşim birimleri için de kullanılmaktaydı (Emecen 1989, 46). Nüfusun bir yerin, şehir veya kasaba olmasında belirleyici bir özellik olamayacağı görüşüne karşılık Cengiz Orhonlu, şehir ve kasaba arasındaki farkı belirlemek için nüfus ve idarî teşkilatın bir ölçü olarak alınabileceğini ileri sürmüştür. Orhonlu, XVI. yüzyıl için yaptığı anlaşılan değerlendirmede, şehir ve kasaba arasındaki farkı belirleyebilmek için nüfusu 700 ile 1500 arasında bulunan yerleşim birimlerinin kasaba, daha fazla olanların ise şehir statüsünde olduğunu ifade etmiştir (Orhonlu 1984, 4-5). Süreyya Faroqhi ise XVI. yüzyıl Osmanlı şehirlerini incelerken vergi yükümlüsü nüfusu 400 ile 1000 arasında olanları küçük şehir, 1000-3000 arasında olan yerleşim birimlerini orta büyüklükte şehir olarak nitelendirmiştir (Faroqhi 1993, 12). Faroqhi, XVI. yüzyılın ilk ve son yarısında vergi yükümlüsü sayısını dikkate alarak birçok Anadolu şehir ve kasabasının nüfusu hakkında değerlendirmede bulunmuş iken Alâiyye’yi bu şehir ve kasabalar içinde göstermemiştir (Faroqhi 1993, 15, 17, 377-379).

Osmanlı idarî teşkilatına uygun olarak Alâiyye Sancağı da adlî-idarî ve askerî-idarî bakımdan kazâlara ve nahiyelere ayrılmıştı. Osmanlı döneminde Alâiyye Sancağı’nın idari birimleri ve konumları şöyledir:

Alâiyye: Osmanlı döneminde kendi ismiyle anılan vilayetin merkezi durumunda olan Alâiyye, yarımada şeklinde Akdeniz’e doğru uzanan, yaklaşık 250 m yüksekliğinde bir dağın doğu eteklerinde kurulmuştur (Bostan 1989, 339).

1475 yılı itibarıyla şehir henüz kale dışına taşmamış bir kale şehir görünümündedir. Kale içindeki nüfusun büyük bir kısmını Müslümanlar 304 nefer (287 hane ve 17 bîve), az bir kısmını ise gayrimüslimler 59 nefer (49 hane ve 10 bîve) toplamda 363 nefer oluşturmaktaydı. Müslümanlar daha çok kıyıda uzakta ve yarımada’nın iç ve kuzey taraflarında, az sayıdaki gayrimüslimler ise yarımada’nın doğu tarafında, dış surlara yakın yamaçlarda, günümüzde Tersane olarak bilinen yerin yukarı kısımlarında oturmaktaydılar. Kaleyi savunmakla görevli asker sayısı ise defterde belirtilmemiştir (MAD. 16029, 1; Erdoğan 2013, 26-28). Alâiyye kalesi ve şehri hakkında 1483 tarihli defterde ise bilgi bulunmamaktadır.

1522 tarihli mufassal defter ve bu defterin icmalı olan 1530 tarihli defterde Alâiyye halkı; kale halkı, şehir halkı, Gebran ve Taşbazarı Mahallesi olmak üzere dört başlık altında kaydedilmiştir. Kalede 74 hane, 2 imam, 1 müezzin ve 2 mücerred; şehirde 179 hane, 1 hatib ve 2 mücerred ve 40 gebran hane bulunmaktadır. Kalenin dışında ise 57 hane, 1 hatib ve 2 mücerred kaydedilmiştir. Alâiyye şehrinde toplamda ise 310 hane, 6 mücerred, 2 imam, 2 müezzin ve 2 hatib Müslüman olarak, 40 hane ise gebran olarak kaydedilmiştir (MAD. 575, 3-4, 7, 9-12; BOA. 1995, 613). Burada kale olarak bahsedilen yer Orta hisar (kale), şehir olarak

bahsedilen yer ise Büyük hisar (Aşağı kale) olmalıdır. Gayrimüslimlerin bu dönemde şehrin bu kısmında oturdukları bilinmektedir. Taşbazarı Mahallesi ise şehrin hemen kuzeyinde, ovalık alanda, günümüzde Kuyularönü olarak bilinen mevkide yer almaktaydı (Konyalı 2011, 332).

1530 tarihli deftere göre Alâiyye kazasının birçok köyü padişah ve mirliha hassı olarak kaydedilmiş iken bazıları da Alâiyye Kalesi'nin muhafazasında görevlendirilmişlerdir (BOA. 1995, 616-617).

1555 tarihli defter, bilgilerin kaydedilmesi usulü bakımından 1522 tarihli ve 1530 tarihli defterler ile benzerlik göstermektedir. Söz konusu deftere önce Alâiyye kalesi sakinleri cemaat olarak, sonra şehir halkı mahalleler halinde kaydedilmiştir. Müslüman olmayanlar ise cemaat olarak kaydedilmiştir. Daha önceki defterlerden farkı ise şehir halkının mahalleler halinde yazılmış olmasıdır. Söz konusu deftere göre şehir Kapu, Pîri Fakih (Orta), Tophane, Esed Burcu ve Taşbazarı mahallelerinden oluşmaktadır. Burada ilgi çeken nokta ise Taşbazarı Mahallesi'nin surlar dışında olmasına karşın halkının şehirde sakin olmasıdır (TTD. 172, 3/a-4/b).

Tablo 1. 1555 Yılında Alâiyye Şehrinin Yerleşim ve Nüfus Durumu

Şehrin Kısımları	Mahalle Adı	Nefer	Dini
Nefs-i Kal'a-ı Alâiyye	Cemaat-i Kal'a	138	Müslim
Nefs-i Şehr-i Alâiyye	Mahalle-i Kapu	77	Müslim
	Mahalle-i Pîri Fakih nâm-ı diğer Orta	58	Müslim
	Mahalle-i Tophane	47	Müslim
	Mahalle-i Esed Burcu	50	Müslim
	Mahalle-i Taşbazarı	71	Müslim
	Cemaat-i Gebran	37	Gebran
	Toplam	478	

Tablo 1'de görüldüğü üzere Alâiyye, *nefs-i kal'a-ı Alâiyye* ve *nefs-i şehr-i Alâiyye* olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Alâiyye'nin iki kısım olarak kaydedilmesinde ise şehrin yerleşmiş bulunduğu coğrafi yapının etkili olduğu düşünülmektedir. Şehri çevreleyen surlar ve bu surların içerisinde yer alan iç surlar bu coğrafi yapı dikkate alınarak inşa edilmiştir. Kuzey-güney yönünde bir hat çekildiğinde hat güzergâhında yer alan kısmın yerleşime pek müsait olmadığı görülmektedir. Bu durum şehir ile ilgili kayıtlara da yansımıştır.

Nefs-i Kal'a-ı Alâiyye, İç kale ve Orta hisar olarak bilinmektedir. Sakinlerinin *Cemaat-i Kal'a* yani kale sakinleri olarak ifade edilmesinde ise burada yaşayan halk ile askerlerin herhangi bir ayrıma tabi tutulmadan kaydedilmiş olmasından kaynaklanmış olmalıdır. *Nefs-i Şehr-i Alâiyye* ise mahallelerin bulunduğu Büyük hisar (Aşağı kale)dir. Burada Kapu, Pîri Fakih nâm-ı diğer Orta, Tophane, Esed Burcu mahalleleri yer almaktadır. Gayrimüslimler ise mahalle olarak değil de topluluk olarak yani *Cemaat-i gebran* olarak ifade edilmiştir. Taşbazarı Mahallesi, mekân olarak sur dışında, şehrin hemen kuzeyinde, ovalık alanda, günümüzde Kuyularönü olarak bilinen mevkide yer almasına rağmen, halkının şehirde sakin olmasından dolayı şehir halkından sayılmışlardır (TTD. 172, 4/a).

Sur içi yerleşim olarak bakıldığında en fazla nüfus, *nefs-i şehr* olarak ifade edilen Büyük hisar (Aşağı kale) kısmında yaşamaktadır. Burada toplam 340 hane bulunmaktadır. *Nefs-i kal'a* olarak ifade edilen Küçük (Yukarı) hisarda ise 138 nefer yaşamaktadır. Mahallelerin yer aldığı *nefs-i şehr* olarak ifade edilen kısımda Kapu Mahallesi 77 nefer ile en fazla nüfus barındıran mahalle konumundadır. Bunu 58 nefer ile Pîri Fakih (diğer adıyla Orta) ve 50 nefer ile Esed Burcu mahalleleri izlemektedir. En az nüfus barındıran ise Tophane Mahallesi olup 47 nefer kaydedilmiştir.

Mahalle isimlerine bakıldığında ise kalenin önemli mevkilerinin mahalle adı olarak kullanıldığı görülmektedir. Mesela Tophane mevkiinde Tophane Mahallesi, Esed Burcu tarafında Esed Burcu Mahallesi, Kızılkule tarafında ve şehrin önemli giriş noktalarından olan kale kapısı civarında Kapu Mahallesi bulunmaktaydı. Bu mahallelerin arasında kalan mahallenin ise Orta Mahalle olarak isimlendirildiği anlaşılmaktadır (bk. Fig. 1).

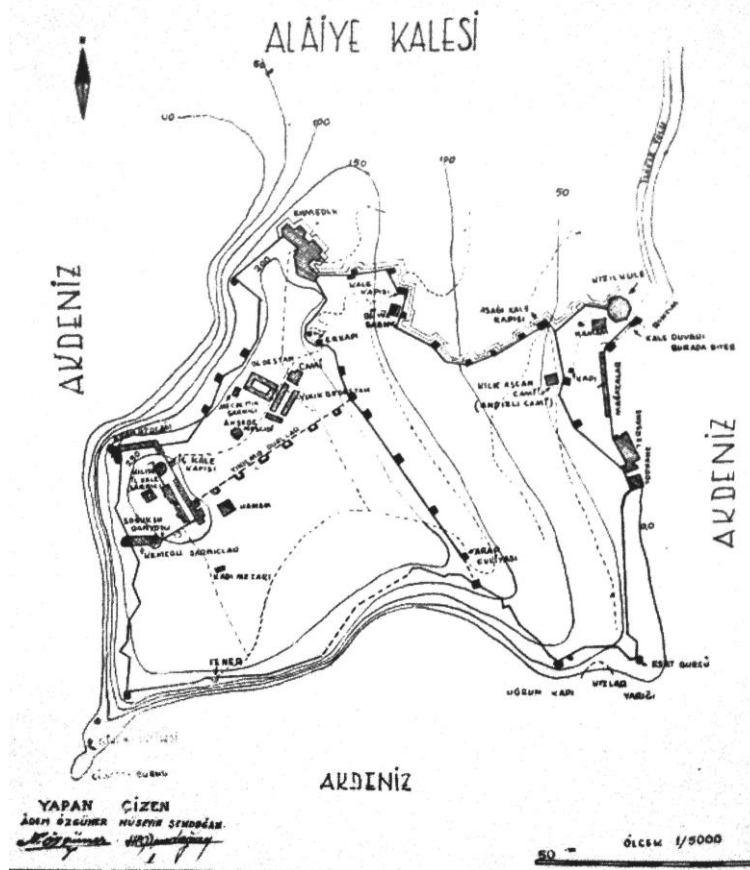

Fig. 1. Alâiye Kalesi Planı (Konyalı 2011, 144)

Bölgeye gelen denizci ve seyyahlar da Alâiye hakkında bilgi vermişlerdir. Bunlardan birisi Piri Reis'tir. O, 1525 yılında Sultan Süleyman'a sunduğu Bahriye'sinde Akdeniz sahilinde yer alan şehir, kale ve kasabalardan bahsetmiştir. Bu şehir ve kasabalar içinde Alâiye de yer almaktadır. Ona göre Alâiye'nin denizden bakıldığında alameti, üzerinde yer aldığı yüksek dağdaki üç kuledir. Ortadaki kulenin altında Alâiye vardır. Buraya yaklaşınca dağ üzerindeki Alâiye kalesi görünmektedir. Alâiye, ada gibi bir burunda yer almaktadır. Burun kısmı hep dağlıktır. Kale, bu dağın üzerindedir. Kalenin aşağı tarafı mamur, yukarı dağ kısmı ise ıssızdır. Bu ıssız olan yerden yukarıda bir başka hisar vardır. İçinde hisar erenleri bulunmaktadır. Aşağıda, deniz kenarında tuğladan yapılmış büyük bir kule vardır. Kulenin dibinde, kible tarafında küçük gemilerin yanaşması için liman yeri vardır. Gemilerin önünde kârgir olarak yapılmış beş tersane vardır (Pîrî Reis 2013, 322; bk. Fig. 2).

Alâiye hakkında bilgi veren seyyah ise Evliya Çelebi'dir. Hac için güney sahillerinde yolu üzerinde yer alan köy, kasaba ve şehirleri ziyaret ederek Hicaz'a gitmiştir. 1671 yılında Alanya'yı ziyaret etmiş, Alâiye'nin fiziki, idari, sosyal ve ekonomik durumu hakkında önemli bilgiler vermiştir (Evliya Çelebi 1935, 298; 2005, 150-152).

Alâiye, o dönemde Adana eyaletine bağlı bir sancak merkezi olup beyi yıllık 250.000 akçe

tasarruf etmektedir. Kadılığı ise günlük 150 akçeliktir. Alâiyye Sancağı'nın beş kazası olup bunlar Alâiyye, Düşenbe, Manavgat, İbradı, Akseki'dir. Kazaları gayet dağlık, taşlık, sarp, yalçın kayalık kazalardır.

Evliya Çelebi'nin verdiği bilgilere göre Alanya, bir kale şehir görünümündedir. Kalesi oldukça büyük olup deniz kenarında, yüksek ve yalçın dağ gibi bir kayalık üzerinde, beşgen şeklinde ve etrafı 11.100 adımdır. Kale, batı ve güney tarafından kuzey ve doğuya doğru eğimli bir arazi üzerinde yer almaktadır. Batı ve kible tarafında yüksek yalçın kayalıklar bulunmaktadır. Kuzeyinde hendek vardır. Doğu tarafında ise büyük bir liman olup iki bin parça gemi almaktadır.

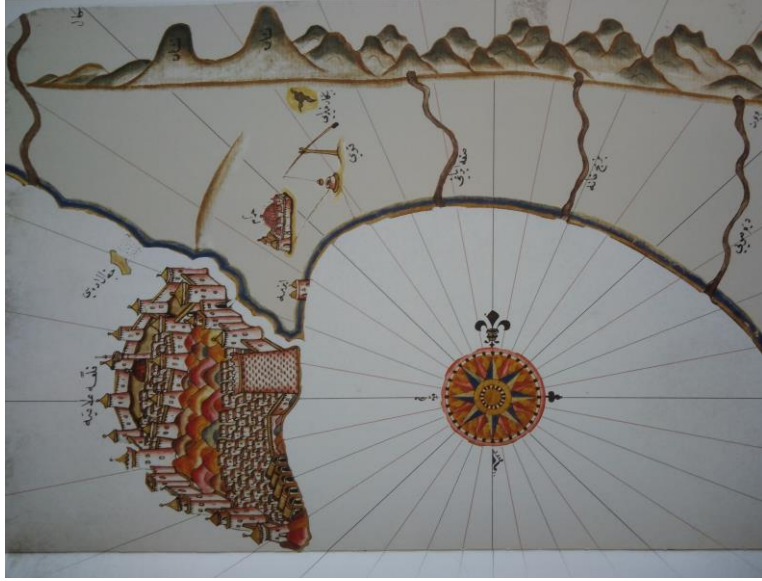

Fig. 2. Piri Reis'e Göre Alâiyye Kalesi ve Şehri (Piri Reis 2013, 323).

Alâiyye kalesi İç kale, Orta hisar (kale) ve Büyük (Aşağı) kale olmak üzere üç ana kısımdan oluşmakta ve beş ana kapısı bulunmaktadır. Bunlar sırayla Eğrikapı, Eskibazar kapısı, Meyyit kapısı, İskele kapısı ve Urgun kapıdır.

İki İç kale bulunmaktadır. Büyük olanı, oldukça yüksek olup Sarnıç kale olarak da bilinmektedir. Burada sarnıçlar olup özellikle yazın halkın su ihtiyacı buradan karşılanmaktadır. Diğer İç kale (Ehmedek) ise, Sarnıç kalenin kuzey yokuş aşağısında yaklaşık altı yüz adım uzaklıktadır. Burada dizdar oturmaktadır. Bu İç kale, Orta kalenin kuzeyinde; Sarnıç kalesi ise Orta kalenin güneyinde yer almaktadır.

Orta hisarda ise 300 hane bulunmaktadır. Ayrıca burada dört büyük su sarnıcı, Sultan Süleyman Camii, Akşebih Mescidi, bezistan ve bir kahvehane bulunmaktadır.

Orta hisardan aşağı Büyük hisara inildiğinde ise burada toplam altı mahalle, 800 ev vardır. Orta hisardakilerle birlikte şehirde toplam cami ve mescid sayısı on altıdır. Aşağı kalede sadece Bedreddin Camii, Cuma camisidir. Diğerleri mescittir. Ayrıca burada iki medrese, altı sıbyan mektebi, üç han, bir hamam, bir çeşme ve her şeyin bulunduğu yüz elli farklı türde dükkân bulunmaktadır. Evlerin avlusu yoktur. Fakat her evde bir su sarnıcı vardır. Bütün sokakları merdiven şeklinde olup yalçın kayadır. Halkın tamamı, eşek ve katır ile inip çıkarlar. Şehirde yabancılar yaşamamakta ancak hepsi üç yüz haraçlık eski Türkçe konuşan Rumlar bir mahallede yaşamaktadır.

Alâiyye kalesi beş ana hisardan meydana gelmektedir. Doğu tarafında büyük bir doğal limanı vardır. Lodos, Keşişleme ve garb rüzgârlarından korunaklıdır. Her tarafı demirlemeye müsait geniş bir limandır. Yine kalenin doğu tarafında beş gözlü tersane vardır. Bu Aşağı

kalenin deniz kenarında limana bakan Kızkulesi denilmekle meşhur bir kule bulunmaktadır. İkinci dizdar burada oturmakta ve emrinde kırk nefer görev yapmaktadır. Kule, limana bakan balyemez topraklarla donatılmıştır. Tersane tarafında bir büyük kule daha limanı muhafaza etmektedir. Orada da bir bölükbaşı askerleri ile birlikte nöbet tutmaktadır.

Alâiyye kalesinde irili ufaklı seksen üç kule, dört bin beden vardır. Kalenin hiç bir tarafında havalesi (gezinti yeri) yoktur. Kalenin dışında, yıldız tarafında (kuzey) beş yüz adım uzaklıkta eski dönemlere ait bir büyük varoş olup çok sayıda yapının kalıntıları bulunmaktadır. Yine burada daha önceki dönemlerde kazılmış ve yarım kalmış kalıntıları duran bir derin bir hendek yer almaktadır. Yeryüzünde bu Alâiyye kalesi gibi bir büyük kale yoktur. Alâiyye, sahil olduğundan havası ağırdır.

Kalenin kuzeyinde bir saat uzaklıktaki dağlarda limon, turunç, nar, zeytin, incir, servi, hurma yetiştirilmekte, çok sayıda bağ ve bahçeleri vardır. Ayrıca susamı, yufkalı aş ekmeği, dürme ekmeği meşhurdur.

Ahalisi beyaz külâh üzerine sarık sarmakta, ayaklarına dizlerine kadar dikişli postal giymektedirler. Beli kılıçlı, eli dalyan tüfekli eşkıya mızraklı bahadır ve kalkanlı şahbaz leventleri vardır. Gayet cesur ve bahadır halktır. Hepsî Akdağ yaylasına çıkıp taze can bulmaktadırlar. Türkçe konuşmaktadırlar (Evliya Çelebi 1935, 298; 2005, 150-152; bk. Fig. 2).

Alaiyye kalesi ve burada görevli muhafızlar, korsan saldırılarına karşı sancağın ve sahillerin muhafazasında etkin rol oynamışlardır (Karaca 1999/a, 172-173, 182, 185-186). Bununla birlikte halkın da sürekli beli kılıçlı, eli tüfekli olmakla olası korsan ve eşkıya saldırılarına karşı tedbirli davrandıkları anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak Anadolu Selçukluları döneminde önemli bir liman ve ticaret merkezi Alanya, Orhonlu ve Faroqhi'nin değerlendirmeleri dikkate alındığında, Tahrir defterlerine göre, XV.-XVI. yüzyıllarda vergi mükellefi ve devlet görevlisi sayısı 500 neferin altında mütevazı bir yerleşim olarak karşımıza çıkmaktadır. Evliya Çelebi'nin vermiş olduğu bilgiler dikkate alındığında ise XVII. yüzyılın ikinci yarısında Alanya kale şehir görünümü, 1100 hane ve yaklaşık 100 askerin bulunduğu 4.000-5.000 nüfuslu bir liman ve ticaret şehri olduğu anlaşılmaktadır.

Oba-bazarı: Oba, konum itibari ile Alanya şehir merkezinin doğusunda verimli bir ova üzerinde, Alanya'ya çok yakın bir konumda yer almaktadır. Günümüzde Oba olarak bilinmektedir. Defterlerde Oba, nahiye merkezi; Obabazarı ise nahiye olarak kaydedilmiştir.

1475 tarihli defterde Oba için nahiye ifadesi kullanılmamaktadır. Ancak söz konusu defterin bazı sayfalarının eksik olmasından, defterde Oba merkez için "nefs-i Oba tabi-i Alâiyye" ifadesinden ve bazı köylerin buraya bağlı olduğunun "tabi-i Oba" ifadesi ile belirtilmesinden nahiye olduğuna hükmedilebilir. Oba'ya bağlı Alacabağ, Hasbağçe, Güregiz ve Bucak köylerinin dağılımına bakıldığında nahiye sınırlarının Oba Çayı'nın aşağı havzasında yer aldığı görülmektedir (MAD. 16029, 8, 27).

1475 tahririne göre nahiye merkezi Oba'da 123 nefer (MAD. 16029, 8), 1483 tahririne göre ise 103 nefer kaydedilmiştir (TTD. 990, 2/b-2/a). 1483 tarihli deftere göre Obabazarı nahiyesinin köyleri Oba, Alacabağçe, Hasbağçe, Güregiz, Kızılcakışla ve Bucak'tır (TTD. 990, 1/b-3/a, 42/b).

1522 tarihli mufassal ve 1530 tarihli icmale göre nahiye merkezi nefsi-i Oba'da 108 nefer kaydedilmiştir (MAD. 575, 79-80; BOA. 1995, 614). Obabazarı nahiyesinin köyleri Oba, Bağçe, Alacabağçe, Hasbağçe, Kızılcakışla ve Güregiz'dir (MAD. 575, 79-80, 87-88).

1555 tarihli deftere göre Obabazarı nahiyesinin merkezi olan Oba, ilk kez mahalleler halinde kaydedilmiş olup altı mahalleden meydana gelmektedir. Bunlar Çipiller? (53 nefer), Gül Efşan ve Kalaycıyan (83 nefer), Çömlekciler (15 nefer), Baykuş Deresi (9 nefer), Meydan (24 nefer)

ve Pınarbaşı (45 nefer) mahalleleridir. Toplam da ise 229 nefer kaydedilmiştir. Bu tarihte Obabazarı nahiyesi Oba, Alacabağçe, Hasbağçe, Kızılcağışla maa Güregiz köylerinden oluşmaktadır (TTD. 172, 19/b-21/b).

Obabazarı nahiyesi hakkında defterlerde yer alan bilgiler dikkate alındığında incelenen dönemde nahiyenin sınırlarının önemli bir değişime uğramadığı anlaşılmaktadır.

Sedre: Günümüzde Alanya ile Gazipaşa arasında kalan Demirtaş beldesine tekabül etmektedir. Adını Syedra antik kentinden almıştır. İneşe (Efteşe) Yörüklerinin bölgesidir (Erdoğan 2013, 9).

1475 tarihli deftere göre nahiyenin merkezi olan Sedre maa Gölce ve Kızılkilise'de 40 hane, 2 mücerred ve 3 bîve toplamda ise 45 nefer kaydedilmiştir. Nahiyenin diğer köyleri ise Saraylu, Yalular maa İneşe, Ak Arslan ve Boladi'dir (MAD. 16029, 3).

1483 tarihli defterde Sedre ve köylerine dair bir bilgi yer almamaktadır. Bu durum söz konusu defterin bazı sayfalarının eksik olmasından kaynaklanmış olmalıdır.

1522 tarihli defterde Sedre nahiyesi geçmemektedir. 1555 tarihli defterdeki bilgilerden XVI. yüzyıl başlarında Sedre ve köylerinin Mahmudlar nahiyesine dâhil olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim söz konusu defterlerde Sedre ve köyleri (Sedre maa Gölce, Kızılkilise, Yoleri, İnsan Fakih, Ak Arslan) Mahmudlar nahiyesi içinde geçmektedir (MAD. 575, 89-92, 95- 98; TTD. 172, 21/b-25/b).

Hasunlar: 1475 yılı itibari ile nahiyeye bağlı köy sayısının az olması ve bu birkaç köyün günümüze kadar ulaşmaması nahiyenin konumunun tespitini güçleştirmektedir. Nahiyenin konumu hakkında, çevresinde yer alan nahiyeye ve köylerin konumları ve daha sonraki yıllara ait defterlerde yer alan köy bilgileri dikkate alınarak bir değerlendirmede bulunulabilir. Yapılan değerlendirmede Hasunlar nahiyesinin, Dim Çayı'nın orta kısımlarında, Mahmudlar tarafında konumlandığı sonucuna varılmıştır.

1475 tarihli deftere göre nahiyenin merkezi olan Hasunlar köyünde 54 hane, 3 mücerred ve 2 bîve toplamda ise 59 nefer kaydedilmiştir (MAD. 16029, 4). 1475 tarihli deftere göre nahiyeyi Hasunlar, Göçeri ve Kızılcağış köyleri oluşturmaktadır (MAD. 16029, 4).

1483 tarihli defterde Hasunlar ve köylerine dair bir bilgi yer almamaktadır. Bu durum söz konusu defterin bazı sayfalarının eksik olmasından olmalıdır.

1522 tarihli defterde Hasunlar nahiyesi geçmemektedir. 1555 tarihli defterdeki bilgilerden XVI. yüzyıl başlarında Hasunlar nahiyesi ve köylerinin Mahmudlar nahiyesine dâhil olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim söz konusu defterlerde Hasunlar ve köyleri, Mahmudlar nahiyesi içerisinde geçmektedir (TTD. 172, 26/b, 27/a).

Mahmudlar: Konum itibari ile Alanya'nın doğusunda, Dim Çayı ile Sedre nahiyesi (Demirtaş) arasında verimli bir ova üzerinde, Akdeniz sahilinde kalan bölgedir. Alanya'ya yakın bir konumda yer almaktadır. Günümüzde de aynı isimle varlığını sürdürmektedir.

1475 tahririne göre nahiyenin merkezi Mahmudlar'da 55 hane ve 4 mücerred toplamda 59 nefer kaydedilmiştir (MAD. 16029, 25). Nahiyenin diğer köyleri ise Kestel, Kıpçeros, Gödredi maa Sırcanos'dur (MAD. 16029, 24-25).

1483 tahririne göre nahiyenin merkezi Mahmudlar'da toplamda 51 nefer kaydedilmiştir (TTD. 990, 40/a-b). Nahiyenin diğer köyleri ise Gödredi maa Sırcanos, Kıpçeros ve Kargucak'tır (TTD. 990, 38/a-40/a).

1522 tarihli mufassal ve 1530 tarihli icmale göre nahiyenin merkezi Mahmudlar'da 112 Müslüman ve 7 Gebran, toplamda 119 nefer kaydedilmiştir (MAD. 575, 143-145; BOA. 1995, 615-616).

1555 tahririnde Mahmudlar ilk defa bir merkez (nefs) olarak ve mahallelere ayrılarak kaydedilmiştir. Yabanlar (19 nefer), Çerçini (30 nefer), Uzun Sırt (15 nefer), Öküzler (20nefer),

Hacı Aliler (13 nefer) ve Keçilü Günü (35 nefer) mahallelerinden oluşmaktadır. Nahiye merkezinde yaşayan gayrimüslimler ise cemaat olarak değil de Gebran Mahallesi (8 nefer) olarak kaydedilmiştir. Toplamda ise nahiye merkezinde 142 nefer bulunmaktadır (TTD. 172, 29/a-30/a). Nahiye'nin diğer köyleri ise Sedre maa Gölcü, Kıllu, Kızılkilise, Kübçi Sınuru, Kabaklu, Boladi, İnsan Fakih, Yalular, Ak Arslan, Göçeri, Kızılcaköy ve Selle Beleni, Cemaat-i Hasunlar, Gödredi maa Sırcanos, Kestel, Genceros (Gedene), Kargucak ve Sırcanos köylerinden oluşmaktadır (TTD. 172, 21/b-30/a).

1555 tarihli defterindeki bilgiler incelendiğinde Mahmudlar nahiyesinin köy sayısında belirgin bir artışın olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise XVI. yüzyıl ilk yarısında Sedre ve Hasunlar nahiyelerinin Mahmudlar nahiyesine dâhil olmasından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Bucak: 1475 tarihli ve 1483 tarihli defterlerde Bucak için nahiye ifadesi kullanılmamaktadır. Ancak bazı köylerin buraya bağlı olduğunun “tabi-i Bucak” ifadesi ile belirtilmesinden nahiye olduğu anlaşılmaktadır. Bucak’a bağlı Kızılcashehir ve Bademağacı köylerinin dağılımına bakıldığında nahiye sınırlarının Oba Çayı havzasının yukarı kısımlarında konumlandığı anlaşılmıştır (MAD. 16029, 27; TTD. 990, 43/a-44/a). Nahiye, konum itibari ile Alanya şehir merkezinin doğusunda ve Alanya’ya yakın bir konumda yer almaktaydı.

1475 tahririne göre nahiye merkezi Bucak köyünde 26 hane, 3 mücerred ve 4 bîve toplam 33 nefer (MAD. 16029, 27), 1483 tahririne göre Bucak köyünde toplam 39 nefer kaydedilmiştir (TTD. 990, 42/b-43/a).

1522 tarihli defterde Bucak için nahiye ve bazı köylerin buraya bağlılığını belirten “tabi-i Bucak” ifadesi kullanılmamaktadır. 1522 tarihli defter ve 1555 tarihli defterdeki bilgilerden XVI. yüzyıl başlarında Bucak ve buraya bağlı köylerin Dimderesi nahiyesine dâhil olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim söz konusu defterlerde Bucak karyesi ve buraya bağlı Bademağacı ve Kızılcashehir karyeleri Dimderesi nahiyesi içerisinde geçmektedir (MAD. 575, 138; TTD. 172, 45/b, 47/a-47/b).

Dimderesi: Söz konusu nahiye'nin isminden de anlaşılacağı üzere Dim Çayı havzasında konumlanmıştır.

1475 tarihli deftere göre Dimderesi, Alâiyye’ye bağlı bir köy olarak gözükmekte olup nahiye olduğuna dair bilgi yer almamaktadır (MAD. 16029, 4, 10). 1475 tahririne göre köyde 210 hane ve 15 mücerred toplamda ise 225 nefer kaydedilmiştir (MAD. 16029, 10).

1483 tarihli defterde nahiye merkezi olarak Dimderesi karyesi geçmemektedir. Nahiyeyi Azizler, Göncüler, Beladankaya, Bucak, Bağçecik, Üzümlü, Kirvasil, Bıçakçılar, Saru Pınar, Arab, Bucak Avşar maa Hisarcık ve Kestel köylerinden oluşmaktadır (TTD. 990, 7/b-10/a, 38/b).

1475 tarihli icmalde her ne kadar Dimderesi karyesinden bahsedilse de aslında bu isimde bir yerleşim yeri yoktur. Yani Dimderesi adıyla bir nahiye merkezi, köy ya da şehir yerleşmesi bulunmamaktadır. İsmi, yörede yer alan Dim Çayı’ndan almış olmalıdır. 1475 tarihli İcmalde yer alan nüfus ve hâsıl toplamları, aynı yıllara ait diğer yerleşim birimleri ile kıyaslandığında hayli yüksek olup daha sonraki tarihlere ait nahiyeye bağlı köyler ile birlikte incelendiğinde, nahiyeye bağlı köylerin nüfus ve hâsıl toplamını içerdiği anlaşılmaktadır. Nitekim 1475 yılına ait tahrirde nahiyeye ait köyler zikredilmemiştir. Defterlerin tamamında öncelikle Azizler köyünden başlanması burasının nahiye merkezi olabileceğini akla getirmektedir.

1522 tarihli mufassal ve 1530 tarihli icmalde nahiye merkezi Dimderesi karyesi geçmemektedir. 1522 tarihli deftere göre Dimderesi nahiyesinin köyleri Azizler, Göncüler, Beladankaya, Bucak, Bağçecik, Üzümlü, Kirvasil, Bıçakçılar, Bucak ve Pınar, Arab ve Kestel’dir (MAD. 575, 137-141).

1555 tarihli deftere göre Dimderesi nahiyesini Azizler, Göncüler, Beladankaya ve Yavaşlar, Bucak, Bağçecik, Üzümlü, Kirvasil, Bıçakçılar, Saru Pınar, Arab, Bucak, Bademağacı ve

Kızılcaşehir köyleri oluşturmaktadır (TTD. 172, 7/a, 45/a- 48/b).

1522 tarihli defter ve 1555 tarihli defterdeki bilgiler incelendiğinde Dimderesi nahiyesinin köy sayısında artışın olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise XVI. yüzyıl başlarında Bucak nahiyesinin Dimderesi nahiyesine dâhil olmasından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Alara: Nahiyе sınırları Alanya'nın batısında, Karpuz Çayı ile Alara (Ulugüney) Çayı arasında kalan kıyıya yakın bölgeye tekabül etmektedir. İsmi, Alara Kalesi ve çayından almaktadır. Alara köyü ise kalenin önünde yer almaktaydı.

1475 tahririne göre nahiyе merkezi Piş-i Alara köyünde 83 hane ve 5 mücerred toplamda 88 nefer kaydedilmiştir (MAD. 16029, 34). Nahiyenin diğer köyleri ise Bozdepe, Şamludepe, Karakaya, Karaöz, Çenger ve Çandır ve Göçeri'dir (MAD. 16029, 34-35).

1483 tahririne göre Piş-i Alara köyünde toplamda 92 nefer kaydedilmiştir (TTD. 990, 59/a). 1483 tarihli defterde Alara nahiyesi başlığı altında Piş-i Alara, Karakaya, Karaöz, Bozdepe, Çenger, Çandır, Göçeri ve Şamludepe köyleri yer almaktadır (TTD. 990, 59/a-62/a).

1522 tarihli mufassal ve 1530 tarihli icmalde Alara köyünün yeri için daha açıklayıcı ifadeler kullanılmıştır. Söz konusu defterlere “karye-i nefsi Alara, der-nefs-i kala”, “der-piş-i kala” ifadeleri ile kaydedilmiştir (MAD. 575, 43-44; BOA. 1995, 618). Bu ifadelerden nahiyeye merkezlik yapan köyün, Alara Kalesi ve kale önündeki yerleşimin olduğu anlaşılmaktadır. Dikkat çeken diğer bir nokta ise Alara için ilk defa “nefs” ifadesinin kullanılmasıdır.

1522 tarihli mufassal ve 1530 tarihli icmale göre nahiyе merkezi Alara kalesinde 1 dizdar, 11 mustahfız ve köyde ise 117 nefer, toplamda 129 nefer kaydedilmiştir (MAD. 575, 43-44; BOA. 1995, 618). Alara nahiyesinin köyleri ise Karakaya, Mavras, İncirkırı, Çenger, Çandır, Göçeri, Şamludepe ve Bozdepe'dir (MAD. 575, 44, 149-150, 159-160, 168, 171-173, 178, 181-182). 1530 tarihli deftere göre Alara nahiyesi köyleri Alara kalesi muhafazasıyla görevlendirilmiştir (BOA. 1995, 618).

1522 tarihli defterdeki bilgiler incelendiğinde Alara nahiyesinin köy sayısında artışın olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise XVI. yüzyıl başlarında Kerliye nahiyesine bağlı Mavras ve İncirkırı köylerinin Alara nahiyesine dâhil olmasıdır (MAD. 575, 149-150, 163).

1555 tahririnde Alara merkezde (nefs) 160 nefer kaydedilmiştir (TTD. 172, 69/a-b). Yine aynı deftere göre Alara nahiyesini Alara, Karakaya, Mavras, İncirkırı, Çenger ve Çandır ve Göçeri, Şamludepe, Belayır, Saru Musa, Avsallar, Otaklar (Tatarlar) ve Mamatlar, Okurcalar?, Karacalar (Çakalkuzu), Küçük İsal, Uzunlar, Bozdepe köyleri oluşturmaktadır (TTD. 172, 69/a- 73/a).

Karacalar: Nahiyе günümüzde yaklaşık olarak Karpuz Çayı ile Manavgat Çayı arasında, Akdeniz sahilinde kalan bölgeye tekabül etmektedir. Kızılağaç köyü ile nahiyeye ismini veren Karacalar köyünün bulunduğu yöredir (Erdoğan 2013, 31).

1475 tahririne göre nahiyе merkezi Karacalar'da 24 hane ve 3 mücerred toplamda 27 nefer olarak kaydedilmiştir (MAD. 16029, 10). Alâiyye'ye bağlı olan nahiyeyi Karacalar, Çungara, Hacıköy, Davudlar, Dedeğiler ve Çercisler köyleri oluşturmaktadır (MAD. 16029, 30-31).

1483 tahririne göre Karacalar köyünde toplamda 23 nefer kaydedilmiştir (TTD. 990, 52/b). 1483 tarihli defterde Karacalar nahiyesi başlığı altında Çungara, Hacıköy, Yahyalar, Davudlar, Dedeğiler, Aksaz'da olan Karacalar, Çercisler, Karacalar (Alara tarafında), Moladi maa Çeltükciyan ve Uzunlar köyleri yer almaktadır (TTD. 990, 51/a-53/b).

1522 tarihli defterde Karacalar nahiyе olarak geçmemektedir. 1555 tarihli defterdeki bilgilerden XVI. yüzyıl başlarında Karacalar ve buraya bağlı köylerin Çöngere nahiyesine dâhil olduğu anlaşılmaktadır.

Aksaz: Günümüzde Karpuz Çayı ile Manavgat Çayı arasına tekabül eden, Karacalar ile Çöngere nahiyeleri arasında kalan bölgedir.

1475 tahririne göre nahiyeye ismini veren Aksaz köyünde 160 hane, 5 mücerred ve 3 bive toplamda ise 168 nefer kaydedilmiştir (MAD. 16029, 5). 1475 tahririne göre Alâiyye'ye bağlı olan nahiyeyi Aksaz, Germece ve Kravca köyleri oluşturmaktaydı (MAD. 16029, 5).

1483 tarihli defterde Aksaz köyü bulunmamaktadır. Aynı defterde Alpi köyü Aksaz'a bağlı gözükmektedir (TTD. 990, 10/b).

1522 tarihli defterdeki bilgilerden XVI. yüzyıl başlarında Aksaz ve buraya bağlı köylerin Çöngere nahiyesine dâhil olduğu anlaşılmaktadır.

Çöngere: Nahiyenin adı bazı araştırmacılar tarafından kaynaklardaki yazım benzerliği sebebiyle Hongara olarak da okunmuştur. Nahiyeye sınırlarını yaklaşık olarak Manavgat Çayı ile Karpuz Çayı arasında, Aksaz, Karacalar ve Murt nahiyeleri arasında kalmaktaydı. Günümüzde Ahmedler ve Gebece köylerinin bulunduğu tepelik ve kısmen dağlık bölgeye tekabül etmektedir.

1475 tarihli tahrirde Çöngere, bir merkez (nefs) olarak kaydedilmiş, Alâiyye'ye bağlı bir yerleşim birimi ve nahiyedir. Nahiyeye merkezi (nefs) Çöngere'de 25 hane nefer olarak kaydedilmiştir (MAD. 16029, 14). Nahiyenin diğer köyleri Kondan maa Daş Harman, Kepez, Kepiç, Derziler, Nigal, Yarbaşı, Eren Geriş, Merdeşe, Ahmedler, Hürremşe, Güleyenler, Hacı Yakublar'dır (MAD. 16029, 14-15, 17).

1483 tahririne göre nahiyeye merkezinde (nefs) toplam 15 nefer kaydedilmiştir (TTD. 990, 19/b). 1483 tarihli defterden anlaşıldığı kadarıyla nahiyeyi Çöngere, Kondan maa Taşharman, Derziler, Kepez, Kepiç, Negal, Yarbaşı, Eren Geriş, Merdeşe, Ahmedler, Hürremşah, Güleyenler, Hacı Yakublar köyleri oluşturmaktadır (TTD. 990, 19/b-24/a).

1522 tarihli defterde de Çöngere nahiyeye olarak geçmektedir (MAD. 575, 36). Nahiyeye merkezi (nefs) Çöngere'de toplam 18 nefer kaydedilmiştir (MAD. 575, 151-152).

1555 tarihli deftere göre de Çöngere nahiyeye olup nahiyeye merkezi nefsi Çöngere'de toplam 24 nefer kaydedilmiştir (TTD. 172, 66/a-b). 1555 yılı itibarıyla Çöngere nahiyesi Aksaz, Karacalar, Cüllahlar, Yakub Şeyhlü, Kızılağaç, Kravca Bucağı, Ortaköy, Gebededepe ve Güney, Bayramlıviran, Kondan maa Taşharman (Ahmedler), Güleyenler, Derziler, Yarbaşı, Gebece, Çungara (Karacalar), Hacıköy, Yahyalar, Davudlar, Dedeğiler, Çercisler, Eren Geriş, Kepez, Negal, Hürremşah, Çöngere, Bucak Avşar, Hacı Yakublar, Ahmedler, Alpi ve Karaöz köyleri oluşturmaktadır (TTD. 172, 10/b, 19/a, 56/a- 68/b).

Çöngere ile Kise nahiyeleri XVI. yüzyıl sonlarında birleştirilerek kaza haline getirilmiştir. Bu tarihlerden itibaren bölge kaynaklarda *Düşenbe kazası* veya *Senir maa Düşenbe kazası* olarak geçmeye başlamıştır.

Kise: Konumu itibarı ile günümüz Gündoğmuş ilçe merkezi ve çevresi ile batıda Çenger Çayına kadar uzanan geniş bölgeyi içine almaktaydı. Bu hali ile doğusunda Nağlu, güneyinde Kerliye, batısında Çöngere ve kuzeyinde Murt nahiyeleri ile çevrelenmişti. Nahiyeye merkezi olan Kise karyesinin, Senir köyüne 2-3 km uzaklıkta, Senir ile Gündoğmuş arasında yer aldığı tahmin edilmektedir (Özkan 2011/b, 25). Nahiyeye ismini veren Kise karyesi sadece 1555 tarihli defterde geçmektedir (TTD. 172, 53/b).

1475 tarihli defterde Kise için nahiyeye ifadesi kullanılmamaktadır. Ancak bazı köylerin buraya bağlı olduğu "tabi-i Kise" ifadesi ile belirtilmektedir. Kise'ye bağlı Panbukluk (Penbelik), Omlas (Ümütlü), Serhenk (Serinkaya), Lamas (Çamlıtepe), Sarsı, Karaisalar köylerinin dağılımına bakıldığında nahiyenin yaklaşık olarak Alara Çayı'nın orta havzasında konumlandığı anlaşılmaktadır (MAD. 16029, 11, 14, 26).

1483 tarihli defterde Kise köy halkı Cemaat-i Gebran olarak kaydedilmiş olup 38 nim, 22 bennak, 15 mücerred ve 1 kara olmak üzere toplam 76 neferdir (TTD. 990, 14/a-15/a). Nahiyeye ise Omalas, Panbuk(luk), Senir, Ernas (Marunas), Sünbüle, Karain, Serhenk, Sarsı, Lamas,

Karaisalar, Karapoli ve Papahud köylerinden oluşmaktadır (TTD. 990, 12/a-19/a, 41/b).

1522 tarihli defterde Kise, nahiye olarak geçmektedir (MAD. 575, 59). Kise köy halkı ise Cemaat olarak kaydedilmiştir. Bunlardan 5'i Müslüman, 70'i ise Gebran olarak kaydedilmiş olup toplam 76 neferdir (MAD. 575, 28, 33).

1555 tahririnde nahiyeye merkezlik eden Kise ilk defa karye ve bir merkez (nefs) olarak kaydedilmiştir. Köyde 1 Müslüman ve 38 Gebran olmak üzere toplam 39 nefer yaşamaktadır (TTD. 172, 53/b). Nahiye ise Oblas, Panbukluk, Senir, Marunas, Sünbüle, Karain, Bekser, Kozagaç, Serhenk, Sarsı, Kise, Lamaras, Karaisa, Karadere ve Karaboli köylerinden oluşmaktadır (TTD. 172, 48/b- 56/a).

XVI. yüzyıl sonlarından itibaren söz konusu nahiye kaynaklarda genellikle Senir nahiyesi adıyla, Düşenbe kazasının diğer adıyla Senir maa Düşenbe kazasının bir nahiyesi olarak geçmeye başlamıştır. Bazen de Kise nahiyesi olarak kaydedilmiştir.

Senir, 1483 tahriri ve sonraki yıllara ait tahrirlere göre Kise nahiyesine bağlı bir karyedir (TTD. 990, 15/b; MAD. 575, 61; BOA. 1995, 615; TTD. 172, 50/a). 1475 tahririnde yoktur. Bunun sebebi ise Senir'in, Kise bölgesinden ayrılıp buraya yerleşenler tarafından kurulmuş olmasıdır (Özkan 2011/b,28).

Senir maa Düşenbe: Mühimme kayıtlarından daha önceki yıllarda Alâiyye kazası sınırları içerisinde yer alan Çöngere ile Kise nahiyelerinin XVI. yüzyıl sonlarında birleştirilerek kaza haline getirildiği anlaşılmaktadır. Yaptığımız tespitlere göre Düşenbe kadısına gönderilen ilk hüküm 27 Haziran 1571 tarihli olup Alâiyye Sancağı'nda ve Manavgat kazasında suça karışan Teke Sancağı suhpleri ile levend tairesine gerekli cezaların verilmesi hakkındadır (MD.12, 330/676). Bu tarihlerden itibaren kaynaklarda daha çok Düşenbe kazası olarak geçmeye başlamıştır (MD. 24, 160/431; MD. 31, 110/268; MD. 33, 132/266). 1840'lardan sonra ise kazanın ismi kaynaklara genellikle Senir maa Düşenbe olarak kaydedilmiştir (Yörük 2012, 285-286).

Düşenbe, Farsça bir ifade olup Pazartesi demektir. Burada kurulan pazarın Pazartesi kurulması, pazarın zaman içinde canlılık kazanması, muhtemelen bu ismin zaman içerisinde kazaya verilmesine neden olmuştur. Mukataa usulüyle işletilen Düşenbe pazarının nerede kurulduğu hakkında kaynaklarda yeterli bilgi bulunmamaktadır (MAD. 16029, 7; BOA. 1995, 613; TTD. 172, 4/b; Akgül 1989, 2, 229). Ancak daha önceki yıllarda nahiye merkezi olan Çöngere'de kurulması kuvvetle muhtemeldir.

1555 tarihli defterde Alpi köyünün Pazarcıköy adında mahallesi bulunmaktadır (TTD. 172, 67/b). Söz konusu mahalle daha sonraki yıllarda gelişme göstererek karye olmuştur. Nitekim 1607 yılından önce Pazarcı karyesi yakınlarında bir mevki Sultan I. Ahmed'in emriyle haftalık pazar yeri tayin olunmuştur. Pazar, tüccar, halk ve devlet görevlileri için büyük fayda sağlamaktadır. Pazarcı karyesinin deniz kenarında olması, bir iskelesinin bulunması, haricden zahire için varan gemilerin kolayca iskeleye yanaşarak yükleme yapması burasının gelişmesine neden olmuştur. Pazarda yaşanan bu hareketlilik buraya yakın kurulan Manavgat pazarı ile rekabete neden olmuş, Manavgat ahalisi pazar için "Bizim kazamızda olsun", "Karye-i mezbûrede duran bazar dahî kadîmden bizim kâdîlığımızda duragelmıştır" diyerek zaman zaman müdahale etmişler ve pazarın kurulmasını engellemeye çalışmışlardır (MD.79, 261/655; MD.78, 769/2006).

XVII. yüzyıl başlarında Düşenbe kazası Aksaz, Akseki Ahmedleri, Alpu, Arablar, Badamlu Viran, Balcı Veli, Balıklağı, Bıçaklar, Bozdepe, Cercişler, Ceviz Ağacı (Kozagaç), Cüllahlar, Çamludepe, Çarıkcılar, Çavuşlu, Çenger, Dedekler, Depeköy, Deve Saçağı, Divane Ahmedlü, Dostlar, Eksere, Eren Geriş, Eski Ahmedler, İki Evlice, Gebece, Hisarlu, Hürremşah, Hüseyinler, Karabolu, Karacalar, Karadere, Karain, Karaisa, Karakaya, Kızılağaç, Kise, Kondan, Kozagaç, Kravca Bucağı, Marunas, Merdeşe, Negal, Omlas, Ortaköy, Penbelik,

Sadıklar, Sarsu, Sarsu sipahiyan-ı kadim, Senir, Serhenk, Sırça Veliler, Sünbüle, Taş Harman, Yahyalar, Yakub Şeyhler ve Yarbaşı köylerinden oluşmaktadır (MAD.d. 14683, 1-2; MAD.d. 15531, 1-3).

Senir maa Düşenbe kazası, iki nahiyeden oluşmaktadır. Senir nahiyesi köylerinin tamamı günümüzde Gündoğmuş ilçe sınırı, Düşenbe nahiyesi köyleri ise Manavgat ilçe sınırı içerisinde yer almaktadır (Özkan 2011/a, 280, 283-284; 2011/b, 18). Senir maa Düşenbe'nin kaza statüsü 1868 yılına kadar devam etmiştir (Yörük 2012, 286; 2019/a, 389-390; Ayrıca bk. Karaca 2010, 432-433).

Onas: Günümüzde Mahmutseydi olarak bilinmektedir (Konyalı 2011, 341). Nahiye, konum itibari ile Alanya şehir merkezinin kuzeyinde Alara Çayı'na kadar uzanan verimli bir ova üzerinde, Kargı Çayı havzasına yayılmış vaziyette, Alanya'ya yakın bir konumda yer almaktadır.

1475 tarihli defterde Onas için nahiye ifadesi kullanılmamaktadır. Ancak söz konusu defterin bazı sayfalarının eksik olmasından ve bazı köylerin buraya bağlı olduğunun “tabi-i Onas” ifadesi ile belirtilmesinden nahiye olduğu anlaşılmaktadır. Onas'a bağlı Kızılca, Elikesik, Rumtaş maa Turbalinas ve Belavirsün (Mandıras) ve Şarapsa köylerinin dağılımına bakıldığında nahiyenin Kargı Çayı havzasında konumlandığı söylenebilir (MAD. 16029, 4, 16, 25, 26, 28, 32). 1475 tahririne göre nahiye merkezinde 127 hane nefer olarak kaydedilmiştir (MAD. 16029, 16).

1483 tarihli defterde de Onas için nahiye ifadesi kullanılmamaktadır. Ancak Rumdaş ve Elikesik karyelerinin Onas'a bağlı olduğu ifade edilmiştir. Turbalinas ve Belavirsün köylerinin ise bağlı olduğu nahiye belirtilmemiştir (TTD. 990, 41/a, 46/b-47/b).

1522 tarihli defterde Onas, nahiye olarak geçmemekte ve yakın köylerin buraya bağlılığı belirten bir ifade de kullanılmamaktadır. 1555 tarihli defterdeki bilgilerden XVI. yüzyıl başlarında Onas ve buraya bağlı köylerin, XVI. yüzyıl ilk yarısında Nağlu nahiyesine dâhil olduğu anlaşılmaktadır.

Kerliye: Nahiyenin konumu yaklaşık olarak günümüzde Güzelbağ (Kızılağaç) nahiyesi ile Alara Çayı arasındaki uzanan bölgeyi içine almakta, Alara Çayı'nın orta havzasına tekabül etmektedir. Kerliye köyünün yeri tam olarak bilinmemekle birlikte günümüzde Gündoğmuş ile Güzelbağ arasında olduğu tahmin edilmektedir (Özkan 2011/b, 42).

1475 tarihli defterde Kerliye için nahiye ifadesi kullanılmamaktadır. Ancak söz konusu defterin bazı sayfalarının eksik olmasından, defterde Kerliye merkez için “Karye-i Kerliye tabi-i Alâiyye” ifadesinin kullanılmasından ve bazı köylerin buraya bağlı olduğunun “tabi-i Kerliye” ifadesi ile belirtilmesinden nahiye olduğu anlaşılmaktadır. Kerliye'ye bağlı İncirkırı, Mavras, Alışalar ve Aydolin köylerinin dağılımına bakıldığında nahiyenin Alara Çayı'nın orta havzasında konumlandığı söylenebilir (MAD. 16029, 9, 29).

1475 tahririne göre nahiye merkezi Kerliye'de 294 hane ve 7 mücerred nefer olarak kaydedilmiştir. Ayrıca 32 hane cemaat-i ziftçıyan ve 23 hane de cemaat-i küreciyan olarak kaydedilmiştir (MAD. 16029, 4-5, 9).

1483 tahririne göre nahiye merkezinde 315 Müslim ve 12 Gebran olmak üzere toplam 327 nefer kaydedilmiştir (TTD. 990, 5/a-7/a). 1483 tarihli defterde de Kerliye için nahiye ifadesi kullanılmamaktadır. Ancak Alışalar Köyü'nün, Kerliye'ye bağlı olduğu ifade edilmiştir. Aydolin, İncirkırı ve Navras (Mavras) köylerinin ise bağlı olduğu nahiye belirtilmemiştir (TTD. 990, 48/a-50/b). Önceki ve sonraki tarihlere ait tahrir kayıtları incelendiğinde Kerliye'nin nahiye statüsünün devam ettiği anlaşılmıştır.

1522 tarihli defter ve 1555 tarihli defterde Kerliye için nahiyesi ifadesi ve bazı köylerin buraya bağlılığını belirten “tabi-i Kerliye” ifadesi kullanılmamaktadır. Bunun nedeni ise XVI.

yüzyıl başlarında Kerliye nahiyesi köylerinin Alara ve Nağlu nahiyelerine dâhil olmasıdır. Nitekim 1522 tarihli ve 1555 tarihli defterlerde Kerliye, Alışalar ve Aydolin köyleri Nağlu nahiyesi (TTD. 172, 31/a, 42/b, 48/b), İncirkırı ve Mavras köyleri ise Alara nahiyesi köyleri arasında gözükmektedir (MAD. 575, 149-150; TTD. 172, 69/b-70/a).

Genaraş: Günümüzde Köprülü olarak bilinmektedir. Nahije sınırları yaklaşık olarak günümüz Gündoğmuş ilçesinin güneydoğu kısımlarına, Alara Çayı'nın sol havzasına, Köprülü ve çevresine tekabül etmektedir.

Genaraş, 1475 tahririnde Alâiyye'ye bağlı köy olarak gözükmekte ve köyde 21 hane nefer olarak yaşamaktadır (MAD. 16029, 28). Yine buraya yakın Çündüre (Kayabükü) ve Beladan karyeleri de Alâiyye'ye bağlı olarak kaydedilmiştir. Malan karyesinin ise bağlı olduğu yer belirtilmemiştir (MAD. 16029, 9, 28). Bu bilgilere göre Genaraş'ın idari durumu hakkında kesin bir şey söylemek mümkün gözükmemektedir.

1483 tarihli defterde yer alan ifadeler Genaraş'ın idari statüsünü netliğe kavuşturmaktadır. Söz konusu defterde Genaraş, Alâiyye'ye bağlı nahije olarak kaydedilmiştir. Nahije-i Genaraş başlığı altında Genaraş, Malan ve Semed karyeleri yer almaktadır (TTD. 990, 45/a-46/b). 1483 tahririne göre nahije merkezi Genaraş köyünde toplamda 29 nefer kaydedilmiştir (TTD. 990, 46/b).

1522 tarihli deftere göre Gınaraş nahiyedir. 1522 tarihli Mufassal ve 1530 tarihli İcmale göre Gınaraş nahije merkezinde toplamda 40 nefer kaydedilmiştir (MAD. 575, 154; BOA. 1995, 617). Daha sonraki yıllarda Gınaraş ve buraya bağlı köyler, Nağlu nahiyesine dâhil olmuştur.

Nağlu: Arşiv kaynaklarında Anağlu olarak da geçmektedir. Ancak kaynaklarda bu isimde bir yerleşim yeri bulunmamaktadır. İsmi bölgede yer alan kaleden almıştır. Kale tamamen tahrip olmakla birlikte sadece kalıntıları günümüze ulaşmıştır (Özkan 2011/b, 41).

1475 tahririne göre Alâiyye'ye bağlı olan nahiyeyi Beden, Baranyalu (Hamzalar) ve Gülmeri, Karaköy, Ekiz, Şimdiye, Belistur (Çamlıalan) köyleri oluşturmaktadır (MAD. 16029, 32-33). 1475 tahririne göre nahije sınırları yaklaşık olarak günümüz Gündoğmuş ilçesinin güneydoğu kısımlarına, Köprülü civarında, Alara Çayı'nın sağ tarafında kalan bölgeye tekabül etmekteydi.

1483 tarihli defterde Anağlu nahiyesi başlığı altında Beden, Beranyalu, Karaköy, İkişce, Şimdiye ve Belistir köyleri yer almaktadır (TTD. 990, 54/a-57/b). Nahije sınırları, bir önceki defterle kıyaslandığında değişikliğin olmadığı anlaşılmaktadır.

1522 tarihli deftere göre Nağlu nahiyedir (MAD. 575, 53). 1555 tarihli deftere göre ise Nağlu nahiyesini Kerliye, Kızılağaç, İshak Fakihler, Beneyad, Beden, Beranyalu, Tavşan Alanı, Balur?, Malan, Elikesik, Sığırlık, Şarabsa, Belistir, Karaköy, Şimdiye, Çündüre, Beladan, Depyakası, Küçükdepe, Semed, Kızılca, İkişce, Gınaraş, Aydolin, Alışalar, Turbalinas, Urumtaş ve Belavirsun (Mandıras) köyleri oluşturmaktadır (TTD. 172, 31/a- 44/b). Görüldüğü üzere 1555 tarihli defterdeki bilgilere göre Nağlu nahiyesinin köy sayısında belirgin bir artışın olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise XVI. yüzyıl ilk yarısında Onas ve Gınaraş nahiyelerine ait köylerinin tamamı ile Kerliye nahiyesinin Alışalar ve Aydolin köylerinin Nağlu nahiyesine dâhil olmasından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Buna göre nahije sınırları önemli ölçüde değişikliğe uğramıştır. Coğrafi bakımdan, yaklaşık olarak, Alara Çayının orta ve yukarı havzası ile Kargı Çayı havzasını içine alacak şekilde genişlemiştir. Bu bölge günümüz Gündoğmuş ilçesinin güneydoğu ve güneybatı kısımları ile Alanya'nın batı kısımlarına tekabül etmektedir. Köprülü, Güzelbağ, Avsallar, Konaklı, Payallar, Mahmutseydi ve çevresi ile birlikte geniş bir alanı içerisine almaktadır.

Murt (Taşlıca): İsmi Murt köyünden almıştır. Günümüzde yaklaşık olarak Akseki ilçesinin güney taraflarına tekabül etmektedir.

1475 tahririne göre nahiye merkezi Murt maa Menalis ve Çaltıçukuru ve Gödene'de 65 hane, 3 mücerred ve 2 bîve toplamda 70 nefer kaydedilmiştir (MAD. 16029, 22-23). 1475 tahririne göre Alâiyye'ye bağlı olan nahiyeyi Manariye (Minareli), Yerliye, Manaval (Pınarbaşı), Karadere, Manayat, Ebneşe (Çukurköy), Sülles (Güzelsu), İvğalu (Sinan Hoca), Murt maa Manalis, Çaltıçukuru ve Gevedere köyleri oluşturmaktaydı (MAD. 16029, 5, 19, 22, 23, 36).

1483 tahririne göre nahiye merkezi Murt maa Menalis ve Çaltıçukuru ve Gödene'de toplamda 67 nefer kaydedilmiştir. (TTD. 990, 24/a-b). Nahiyeyi ise Murt maa Manalis, Çaltıçukuru, Gevedere, Sülles, Manaval ve Gödene (Menteşbey) köyleri oluşturmaktadır. Yine aynı defterde Manayat, Efteşe ve Karadere köyleri de Murt nahiyesi başlığı altında yer almaktadır. İvğalu karyesinin ise bağlı bulunduğu nahiye belirtilmemiştir (TTD. 990, 34/a-37/a, 58/a, 63/a).

1522 tarihli deftere göre Murt nahiyedir (MAD. 575, 2, 166). 1522 tarihli Mufassal ve 1530 tarihli İcmale göre Murt'ta toplam 79 nefer kaydedilmiştir (MAD. 575, 191-192; BOA. 1995, 618). Daha sonraki yıllarda Karadere köyü Kise nahiyesine, diğer köyler ise Akseki kazasına dâhil olmuştur.

Gelveş (Dutluca): 1475 tarihli defterde Gelveş için idari birim olarak nahiye, kaza veya bunu çağrıştıran bir ifade kullanılmamaktadır. Söz konusu defterde Çimi, Marulya, Gelveş, Bergos (Mahmutlu), Ere Şahab (Akşahab), Şahab-ı Diğer, Kağras (Cevizli), Simyan (Süleymaniye), Bucak Doğrul (Yarpuz), Gödene (Menteşbey) köyleri Alâiyye'ye bağlı olarak kaydedilmiştir (MAD. 16029, 16, 17, 19, 20, 21, 33, 34). Bunun nedeni ise söz konusu defterin bir icmal olması ve bahsi geçen köylerin gelirlerinin Alâiyye ve Alara kalesinde görevli askerlere tahsis edilmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

1483 tarihli defterde dikkat çeken nokta ise Gelveş karyesi ile ilgilidir. Söz konusu defterde Gelveş için nahiye ifadesi kullanılmamaktadır. Ancak bazı köylerin Gelveş'e bağlı olduğunun "tabi-i Gelveş" şeklinde ifade edilmesinden nahiye merkezi olduğu anlaşılmaktadır. Bu bilgilere göre Gelveş nahiyesini Gelveş, Bucak, Alavede (Çanakpınar), Dedire (Dikmen) ve Gravganda (Sadıklar) köyleri oluşturmaktadır. Bu köylerin devamında ise, bağlı oldukları nahiye belirtilmeksizin, Bergos, Akşahap, Şahab-ı Diğer, Çimi, Marulya, Yerliye, Kağras, Simyan, Bucak Doğrul (Yarpuz) ve Görsetli köyleri yer almıştır (TTD. 990, 24/a-32/b).

1475 tarihli icmalde ve 1483 tarihli mufassaldaki bilgiler dikkate alındığında ve adı geçen köylerin dağılımına bakıldığında günümüz Akseki çevresi ile Cevizli taraflarının Gelveş nahiye sınırları içerisinde kaldığı anlaşılmaktadır. Buna göre XV. yüzyılın son yarısında Akseki ve çevresi, Gelveş karyesi merkez olmak üzere, Alâiyye Sancağı'na bağlı nahiye olarak idari teşkilatta yerini almıştır.

1475 tahririne göre Gelveş'te 95 hane ve 5 mücerred toplamda 100 nefer (MAD. 16029, 17), 1483 tahririnde ise toplam 36 nefer (TTD. 990, 24/a-b), 1522 tarihli mufassal ve 1530 tarihli icmalde ise 37 nefer kaydedilmiştir (MAD. 575, 198; BOA. 1995, 619).

1522 tarihli deftere göre Gelveş ve çevre köyleri, Akseki kazası köyleri olarak kaydedilmiştir. Buna göre Gelveş ve buraya bağlı köylerin XVI. yüzyıl başlarında yeni oluşturulan Akseki kazasına dâhil olduğu anlaşılmaktadır.

Akseki: Kazanın ismi, Osmanlı dönemi kaynaklarda daha çok *Kaza-i Nevâhi-i Alâiyye* olarak geçmektedir. Bazı kaynaklarda *Akseki* olarak da ifade edilmektedir (TTD. 172, 74/b).

Seki sözcüğü coğrafi bir terim olup merdiven basamakları gibi kademeli bir araziye ifade etmektedir. Ayrıca *seki* ifadesi ormanlık, kayalık ya da dağ başındaki düzlük anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu 1978, 3568). Akseki'nin coğrafi yapısı da engebeli ve dağlık bir görünüme sahiptir. Yörenin doğal görünümü de beyaz kalkerli olduğundan bu bölgeye *Akseki* denilmiştir.

Dönemin kaynaklarında, 1475 tarihli icmal ve 1483 tarihli mufassal defterlerde Akseki adında bir yerleşim yeri yoktur. Yani Akseki adıyla bir nahiye merkezi, köy ya da şehir yerleşmesi, başka bir ifade ile “nefs” bulunmamaktadır. Ancak böyle coğrafi özelliklere sahip bölgede kurulan pazarın ismi 1475 tarihli icmal defterde *bazâr-ı Akseki* olarak kaydedilmiş olup Alâiyye sancakbeyi haslarındandır. Pazar, mukataa usulü ile işletilmekte olup 1500 akçelik bir gelire sahiptir. Aynı defterde pazarın nerede kurulduğu hakkında ise bilgi verilmemiştir (MAD. 16029, 7). Bu pazarın günümüzde Bucakkişla Köyü yakınlarında yer alan ve vaktiyle Akseki pazarı denilen yerde kurulduğu bilinmektedir. Söz konusu kaza Akseki adını, bölgenin coğrafi yapısından ve burada kurulan pazardan almış olmalıdır. Nitekim 1483 tarihli mufassal defterde de Akseki, pazar adı olarak geçmektedir (TTD. 990, 2/a).

Akseki, ilk defa 1513 tarihli Anadolu Vilâyetine ait defterde kaza olarak kaydedilmiştir (TSMA.d. 929, 7/b). Akseki, 1522 tarihli defterde de kaza olarak geçmektedir (MAD. 575, 178). Yeni oluşturulan Akseki kazasına Marulya karyesinin merkezlik yaptığı düşünülmektedir.

1475 tahririnde Marulya’da 61 nefer (MAD. 16029, 16), 1483 tahririnde 83 nefer (TTD. 990, 29/b-30/a), 1522 tarihli mufassal ve 1530 tarihli icmalde toplamda 62 nefer kaydedilmiştir (MAD. 575, 178-179; BOA. 1995, 618).

1522 tarihli deftere göre Gelveş ve çevre köyleri Akseki kazası köyleri olarak kaydedilmiştir. 1522 tarihli defterdeki bilgiler dikkate alındığında, daha önceki tahrirlerde yer alan Gelveş’in nahiye statüsünün iptal edildiği ve Akseki adıyla yeni bir kazanın oluşturulduğu anlaşılmıştır.

1530 tarihli icmale göre Akseki nahiyesinin Marulya, Simyan, Efteşe, Şahab-ı Diğer, Papahut, Bucak Doğrul, Murt, Çimi, İvğalu, Ara Şahab, Şahab Susuz, Gödene, Kağras, Gelveş, Bucak, Alavede, Dedere (Didire-Dikmen) ve Gravganda köyleri Alara kalesi muhafazasıyla; Yerliye, Görsetli, Birgos, Manaval ve Manayat köyleri ise Alâiyye kalesi muhafazasıyla görevlendirilmiştir (BOA. 1995, 618-619).

1555 tarihli deftere Akseki kazasının merkezi Marulya’da toplamda 130 nefer kaydedilmiştir (TTD. 172, 74/b-76/a). Akseki (Kaza-i Nevâhi-i Alâiyye) nahiyesini Marulya, Yerliye, Saru Haliller, Görsetli (Görsele) ve Güner sınırı, Bergos, Manaval, Efteşe, Çaltılı Çukuru, Gevedere, Manayat ve Eskihisar, Mağalus, Aklar, Fersin (Fersün), Papahut ve Güneycik, Murt, Kiliselü, İvğalu, Şahab Susuz, Kağras, Tosus, Simyan (Değirmenlik), Karıkışla (Karı Tuğrul), Gelveş, Bucaklı, Alavede, Dedere, Gravganda, Bucak Doğrul (Yarpuz Doğrul), Sülles, Akşahab, Gödene (Menteşbey), Menariye, Bucak Kışla, Güneykışla ve Hamit köyleri oluşturmaktadır (TTD. 172, 10/a, 19/a, 74/a- 91/b). Alanya idari tarihi üzerine yapılan çalışmalardan Osmanlı döneminde Akseki’nin idari durumunda XIX. yüzyıl ortalarına kadar önemli bir değişikliğin olmadığı anlaşılmaktadır (Yörük 2012, 270-291; 2019/a, 386-420; 2019/b, 137-170).

Manavgat: XV. ve XVI. yüzyıllarda Manavgat Çayı ile Köprüçayı arasında kalan bölgenin adıdır. Günümüzde Antalya’nın ilçesi olan İbradı ve daha kuzeydeki dağlar içerisinde yer alan, Konya’ya bağlı Derebucak, Gencek ve çevresi de Manavgat’ın sınırları içerisinde yer almaktaydı (MAD. 14, 166/a; MAD. 16029, 43; MC. YZ. O-076, 218/a; TTD. 172, 96/a-b, 113/a; Akgül 1989, 175-176; Karaca 2009, 8, 35-36).

1455 tarihli tahrirde Manavgat mahallelere ayrılmaksızın “nefs-i Manavgad” ifadesiyle subaşılık olarak Teke Sancağı ile birlikte kaydedilmiştir. 8 çift, 6 nim çift, 47 ehl-i hırfet, 8 bîve, 1 kethüda ve 1 müezzin olmak üzere toplam 71 nefer vardır (MAD. 14, 156/a-158/b; Karaca 2009, 51). Kadılık ve subaşılık merkezidir (MAD. 14, 178/b, 190/b-191/a; Karaca 2009, 38). 1455 tarihli tahrirde göre nahiyeyi Alpgayır, Bıçkucılar, Atabey, Musiler?, Karacaagaç, Ormana, Kızılagaç, Kızıldağ, Kemer, Kızılca köy, Katrancı Yavşısı, Bucak Yavşısı, Geydeş, Vasil Deresi, Ulu Homa, Kiçi Homa, Kara Senir, Küçük Yavşısı, Peri, Dilimce, İncir Ağacı, Yakublar, Yaka Çadır, Kiçi Gurgurum, Keyake, Saraycuk, Salur, Kandı, Balat (Derebucak), Unleye, Perakende,

Ulu Gurgurum, İbradı, Kirlü, Hasad?, Sağır İni, Göğü, Kepez, Kızıldağ, Kurgul, Burmahan, Akçahisar, Okmaz, Kımızcı, Kargu köyleri oluşturmaktadır (MAD. 14, 159/a-226/b).

1475 tahririne göre Manavgat bir merkez (nefs) olup 45 hane nefer kaydedilmiştir (MAD. 16029, 43; Karaca 2009, 52). Nahiyeyi Perakende, Kımızcı, Burmahan, Göğü, Vasil Deresi, Peri, Kandı, Geydeş, Dilimce, İncir Ağacı, Yakublar, Kiçi Homa, Kara Senir, Okmaz, Balat (Derebucak), Alpgayır, Atabey, Ormana, Kurgul, Ulu Homa, Salur, Kirlü, Kemer, Keyake, Saraycuk, Kepez, Sağır İni, Kızılağaç, Kızıldağ, Bucak Yavşı, Katrancı Yavşı, İvradi (İbradı), Unulya, Akçahisar ve Kargu köyleri oluşturmaktadır (MAD. 16029, 12, 13, 19, 22, 23, 25, 26, 27, 29, 31, 43-51).

1483 tarihli deftere göre Manavgat mahallelere ayrılmaksızın “nefs-i Manavgat” olarak bir merkez (nefs) olarak kaydedilmiştir. Manavgat merkezde 32 hane, 8 mücerred, 2 muhassıl, 1 müezzin, 1 imam, 1 kethüda, 1 hatip ve imam, 1 sipahi mütekaid olmak üzere toplam 47 nefer vardır (Sayfada verilen hane isimleri ile hane toplamında verilen rakamlar tutarlı değildir. Hane toplamında 26 hane, 12 mücerred, 2 muhassıl, 1 hatip, 1 müezzin ve 1 imam olmak üzere toplam 43 nefer kaydedilmiştir (MC. YZ. 076, 188/b) 1483 tarihli deftere göre Manavgat nahiyesinin köyleri Yakaçadır, Bucak Yavşı, Katrancı Yavşı, İbradı, Unulya, Kargu, Alpgayır, Ormana, Kızıldağ, Burmahan, Geydeş, Vasil Deresi, Peri, Dilimce, Ulu Homa, Kiçi Homa, Kara Senir, Yakublar, İncir Ağacı, Balat, Kandı, Kirli, Ulu Gurgurum, Kiçi Gurgurum, Keyake, Kemer, Perakende, Kımızcı, Okmaz, Göğü, Salur, Küçük Yavşı, Kızılcağ, Saraycık, Kepez, Sağır İn, Kızılağaç ve Kurgul’dur (MC. YZ. 076, 188/b; 191/b-195/a, 199/b, 202/a, 209/b, 211/b-232/a).

1522 tarihli Mufassal ve 1530 tarihli İcmale göre nahiye merkezi nefsi-i Manavgat’ta 53 nefer kaydedilmiştir (MAD. 575, 15; BOA. 1995, 623). 1522 tarihli deftere göre Manavgat kazasının (nahiyesinin) köyleri Bıçkucıyan, Kiçi Gurgurum, Kenake, Kargu, Katrancı Yavşı, Unulya, Yörükân-ı Kızıldağ, Yakublar, İvradi, Dilimce, Salur, Alpgayır, Bucak Yavşı, Ulu Gurgurum, Kızılcağ ve Kepez’dır (MAD. 575, 5, 15, 29, 38, 101, 105, 207, 210, 211, 214, 220, 223, 225, 226, 228, 230). 1530 tarihli deftere göre Manavgat kazasının nefsi-i Manavgat, Kiçi Gurgurum, Katrancı Yavşı, Kenake, Alpgayır, Kargu, Yakaçadır köyleri padişah hassı olarak (BOA. 1995, 623); Yörükân-ı Kızıldağ karyesi mirliya hassı olarak (BOA. 1995, 624); Unulya, Yakublar, Perakende, İvradi (İbradı), Salur, Dilimce, Bucak Yavşı, Suğşa?, Bıçkucıyan, Ulu Homa, Ulu Gurgurum, Peri, Kızılcağ, Sağır İni, Kepez, Vasil Deresi, Cemaat-i Çubukcuyan, Geydeş, Göğü, Ormana, Kara Senir, Okmaz, Balat, Küçük Yavşı, Kirli, Saraycık, Kımızcı, Kemer, Burmahan, Kandı, Kiçi Homa, Kızılağaç, Kurgul köyleri sipahilere timar olarak kaydedilmiştir (BOA. 1995, 624-626).

1555 tarihli deftere göre nahiye merkezi nefsi-i Manavgat’ta 52 nefer kaydedilmiştir (TTD. 172, 92/b). Manavgat nahiyesini Musa Fakihler, Yeniceköy, Aşıklar, Abdallar, Mihmadlar, Hacıoğlu, Umurlar, Evren, Keleşler, Besaret, Selek, Satılmışlar, Külahlar, Hocalar, Hisarbeyli, Karalar, Koskerli, Kayık, Hacı Hisareyn?, Sarı Mahmudlar, Kulaklar, Devciler, Bıçkucıyan, Cemaat-ı Yörükân-ı Gencek, Şamköy, Mikail, Kiçi Gurgurum, Yafta, Gödeler, Kenake, Kargu, Sarular, Zekeriyalar, Kuyumcular, Şeyhköy, Şerafeddin, Karaca Ağaç, Katrancı Yavşı, Çadırcılar?, Yakaçadır, Unulya, Koruca Alan, Yakublar, İbradı, Dilimce, Hisarcık, Kartallık, Salur, Kaygılar, Çaldağ, Karaca Ağaç, Melek, Alpgayır, Sugözü, Umranlar, Çavuşlar, Bucak Yavşı, Kurd Deresi, Ulu Gurgurum, Kuskun, Vasil Deresi, Geydeş, Ormana, Okmaz, Küçük Yavşı, Göçerli, Yakadın, Saraycık, Kemer, Yenice, Kandı, Kızılağaç ve Kurgul köyleri oluşturmaktadır (TTD. 172, 92/b-118/b; ayrıca bk. Karaca 2009, 42-46, 50-55).

Manavgat kazasının, Atabey ve Akçahisar nahiyeleri bulunmaktaydı.

Atabey: Tahrir defterlerine göre nahiyeye bağlı köylerin dağılımına bakıldığında nahiye

sınırları, Köprüçayı'nın doğusuna ve sahile yakın bölgeye tekabül etmektedir.

Atabey, 1455 tahririnde Manavgat nahiyesine bağlı olup toplam 214 nefer nüfuslu köy olarak kaydedilmiştir (MAD. 14, 168/b-172/a).

Atabey, 1475 yılında Manavgat nahiyesine bağlı köy olup 270 hane, 15 mücerred ve 3 bive toplamda 288 nefer kaydedilmiştir (MAD. 16029, 43).

1483 tarihli deftere göre ise nahiye merkezi olan Bereket (Atabey) köyünde 10 çift, 5 resm, 5 bennak, 2 mücerred, 1 imam toplam 23 nefer vardır (MC. YZ. 076, 207/b). Atabey nahiyesinin köyleri ise Boğacaklar, Kuskunlar, Naib İbrahim, Nasırlı, Emir İlyas, Kozlular, Bayad, Dekak maa Güğercinlik, Bereket, Boğmataş, Sofular, Niğit, Burunlu, Seher, Karaağaç'tır (MC. YZ. 076, 205/b, 206/a, 206/b, 207/a, 207/b, 208/a, 208/b).

1455 tarihli mufassalda ve 1475 tarihli icmalde yer alan nüfus ve vergi hâsıl toplamları, aynı yıllara ait diğer yerleşim birimleri ile kıyaslandığında hayli yüksektir. Bu nüfus ve vergi hâsıl toplamları, daha sonraki tarihlere ait nahiyeye bağlı köyler ile kıyaslandığında, nahiyeye bağlı köylerin nüfus ve hâsıl toplamını içerdiği anlaşılmaktadır. Nitekim bahsi geçen tarihlere ait tahrirlerde nahiyeye ait köyler zikredilmemiştir. 1483 tahririnde nahiye merkezi olan Bereket köyünün nüfus ve hâsıl miktarının önceki yıllara ait tahrirlerden düşük çıkmasının nedeni bu olmalıdır.

1522 tarihli mufassal ve 1530 tarihli icmale göre nahiye merkezi Atabey köyünde 45 nefer kaydedilmiştir (MAD. 575, 94; BOA. 1995, 623). Atabey nahiyesinin köyleri ise Bereketlü, Sofular, Dekak, Karaağaç, Burunlu, Niğit, Nâsırlı, Naib İbrahim, Boğacaklar, Kuskunlar, Emir İlyas, Kozlular, Boğmataş, Kızıldağ, Yakaçadır ve Perakende'dir (MAD. 575, 19, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 82, 83, 94, 214). 1530 tarihli deftere göre Atabey nahiyesi padişah hasları arasında kaydedilmiş olup Atabey, Sofular, Naib İbrahim, Dekak maa Güğercinlik, Boğacaklar, Karaağaç, Kuskunlar, Burunlu, Emir İlyas, Niğit, Boğmataş, Kızıldağ, Nasırlar ve Kozlular köylerinden oluşmaktadır (BOA. 1995, 623).

1555 tarihli deftere göre nahiye merkezi Atabey köyünde 62 nefer kaydedilmiştir (TTD. 172, 124/b). Söz konusu deftere göre nahiyeyi ise Kara Fazıllar, Atabey, Sofular, Dekak, Güğercinlik, Karaağaç, Pazarcı, Burunlu, Niğitlü, Büklüce, Nâsırlı, Naib İbrahim, Boğacaklar, Kuskunlar, Emir İlyas, Kadı, Kozlular, Boğmataş, Kızıldağ maa Çardak ve Hasanlar köyleri oluşmaktadır (TTD. 172, 122/b-128/b).

Yukarıda verilen köy sayılarına bakıldığında XV. - XVI. yüzyıllarda Atabey nahiyesinin sınırlarında ciddi bir değişimin olmadığı anlaşılmaktadır (Ayrıca bk. Karaca 2009, 43-45, 88, 90, 259, 268).

Akçahisar: Tahrir defterlerine göre nahiyeye bağlı köylerin dağılımına bakıldığında nahiye sınırları, Köprüçayı'nın yukarı havasına tekabül etmekte ve Beşkonak yöresinin ismi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Akçahisar, 1455 yılında Manavgat nahiyesine bağlı toplam 328 nefer nüfuslu köydür (MAD. 14, 218/a-222/b). Yine 1475 tarihli icmalde de Manavgat nahiyesine bağlı bir köy olup 400 hane ve 52 mücerred toplamda 452 nefer kaydedilmiştir (Saraycık köyü hariç) (MAD. 16029, 51).

Dönemin kaynaklarından 1455 tarihli mufassalda, 1475 tarihli icmalde ve 1483 tarihli mufassalda Akçahisar karyesinden bahsedilse de aslında bu isimde bir yerleşim yeri yoktur. Yani Akçahisar adıyla bir nahiye merkezi, köy ya da şehir yerleşmesi bulunmamaktadır. 1455 tahririne göre bölgede Akçakale adında bir hisar olup adını bu hisardan almış olmalıdır (MAD. 14, 226/b; Karaca 2009, 42, 174-176).

1455 tarihli icmalde ve 1475 tarihli mufassalda yer alan nüfus ve hâsıl toplamları, aynı yıllara ait diğer yerleşim birimleri ile kıyaslandığında hayli yüksektir. Ayrıca bu nüfus ve hâsıl toplamları, daha sonraki tarihlere ait nahiyeye bağlı köyler ile birlikte incelendiğinde, nahiyeye

bağlı köylerin nüfus ve hâsıl toplamlarını içerdiği anlaşılmıştır. Nitekim söz konusu tarihlere ait tahrirlerde nahiyeye ait köyler zikredilmemiştir.

1483 tarihli defterde Akçahisar için nahiyeye ifadesi kullanılmamaktadır. Ancak söz konusu defterde bazı köylerin buraya bağlı olduğunun “tabi-i Akçahisar” ifadesi ile belirtilmesinden nahiyeye olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre Akçahisar nahiyesinin köyleri Akçahisar, Yusufklar, Kızıldağı, Oruçhan, Seyyid Seki, Değirmenözü, Kozağaç (Düzağaç), Zeytuncük ve Saraycık’tır (MC. YZ. 076, 196/a-199/a).

1522 tarihli defterde Akçahisar nahiyesi ve köyleri yer almamaktadır. Defterdeki Alâiyye Sancağı’na ait diğer yerleşim birimleri ile ilgili bilgiler ve 1530 tarihli defterdeki Akçahisar nahiyesine ait bilgiler dikkate alındığında söz konusu defterin bazı sayfalarının eksik olduğunu anlaşılmaktadır. 1530 tarihli deftere göre Akçahisar nahiyesi sipahilere timar olarak verilmiş olup Kızıldağı, Seyyid Seki, Saraycık, Değirmenözü, Oruçhan, Kozağaç, Yusufklar ve Zeytuncük köylerinden oluşmaktadır (BOA. 1995, 626).

1555 tarihli deftere göre Akçahisar nahiyesini Saraycık, Oruçhan, Yusufklar, Seyyid Seki, Değirmenözü, Süfyanlar, Düzağaç ve Zeytuncük köyleri oluşmaktadır (TTD. 172, 118/b-124/a).

Yukarıda verilen köy sayılarına bakıldığında XV. –XVI. yüzyıllarda Akçahisar nahiyesinin sınırlarında değişimin olmadığı anlaşılmaktadır (Ayrıca bk. Karaca 2009, 43-45, 88, 90).

İbradı: Günümüzde Antalya’nın ilçesidir. Osmanlı dönemi kaynaklarında İvradı olarak da kayıtlıdır. Alanya ve Manavgat tarihini konu alan bazı çalışmalarda İvradı (İbradı), Aluradı olarak okunmuş olup bu ifade doğru değildir (Akgül 1989, 174, 188; Karaca 2009, 69-70, 74-76, 159, 263, 275, 280; Ustaoglu 2016, 39). XV. ve XVI. yüzyıllarda, Manavgat nahiyesine bağlı bir karyedir. İbradı, 1475 tarihli icmalde, 1483 tarihli mufassalda, 1522 tarihli mufassalda ve 1530 tarihli icmalde Manavgat nahiyesine bağlı köy olarak gözükmektedir (MAD. 16029, 50; MC. YZ. 076, 194/a; MAD. 575, 211; BOA. 1995, 624). İbradı, 1455 tahririnde 2 çift, 66 nim çift, 48 bennak, 1 imam ve 1 bîve toplamda 128 nefer (MAD. 14, (1455 /h.859), 204/b-206/b); 1475 tahririnde 106 hane, 6 mücerred ve 5 bîve toplamda 117 nefer (MAD. 16029, 50); 1483 tahririnde 2 çift, 67 resm, 39 bennak, 7 mücerred, 3 kara, 3 imam ve 1 müezzin toplamda 132 nefer (MC. YZ. 076, 194/a-195/a); 1522 tahririnde 163 nefer ve 1530 tarihli icmalde 89 nefer nüfuslu köy olarak kaydedilmiştir (Her iki defterdeki köy hâsılı aynı (10540 akçe) olmasına rağmen nefer farklılığı tarafımızca anlaşılamamıştır).

İbradı, 1555 tarihli deftere göre Manavgat kazasına bağlı köy olup ilk defa mahalleler halinde kaydedilmiştir. Üç mahallesi olup Cami (nam-ı diğer Aşağı), Orta (Eyine Mescidi) ve Yukarı mahallelerinden oluşmaktadır (TTD. 172, 104/b-105/b; Karaca 2009, 263). 1583 tarihli Bursa beyine ve kadısına kul teftişi hakkında gönderilen hükme göre de Manavgat kazasında bağlı bir köydür (MD. 49, 106/361).

İbradı’nın kaynaklarda kaza olarak bahsinin geçmesi ise ilk defa XVII. yüzyıl başlarında olmuştur. 17 Nisan 1605 tarihli Alâiyye beyine gönderilen ve ahalinin eşkıya ile ittifakı ve izinsiz kale inşası konulu bir hükümde İbradı kadısına da hitap edilmiştir (MD. 75, 42/58). Hükümde yer alan ifadelerden İbradı’nın kaza haline getirildiği anlaşılmaktadır. Yine aynı hükümden bölgedeki eşkıyalık faaliyetlerinin İbradı’nın kaza haline getirilmesinde etkili olduğu sonucu da çıkarılmaktadır.

Cihannüma’da ve Seyahatname’de İbradı, Alâiyye Sancağı kazaları arasında gösterilmiştir (Kâtib Çelebi 2009, 611; Evliya Çelebi 1935, 298; Evliya Çelebi 2005, 152). Kaza sınırları günümüz ilçe sınırları yanında daha kuzeyinde yer alan Derebucak, Gencek ve çevresi de kapsamaktaydı. İbradı’nın kaza statüsü 1868 yılına kadar devam etmiştir (Yörük 2012, 285-286; Yörük 2019/b, 159-160; Yörük 2019/a, 389-407).

XV. ve XVI. yüzyıllarda Alâiyye Sancağı’nda tahrir defterleri özelinde belirli bir özellik gösteren yerleşim birimlerine ait bilgiler tahrir yıllarına göre Tablo 2’de gösterilmiştir. Söz

konusu tabloda “n” harfi ile sancakta *nefs* olarak kaydedilen yerleşim yerleri, “m” harfi ile *mahalleler* halinde kaydedilen yerleşim yerleri, “c” harfi ile ise *coğrafi özelliklerin* ön plana çıkarıldığı yerleşim yerleri ifade edilmek istenmiştir.

Tablo 2. Alâiyye Sancağı’nda Yıllara Göre Yerleşim Yeri Özellikleri

Yerleşim yeri ve yıl	1475	1483	1522	1530	1555
Alâiyye	n, c		n, c	n, c	n, m
Oba	n	n	n	n	n, m
Mahmudlar					n, m
Alara			n	n	n
Çöngere	n	n	n	n	n
Kise					n
Manavgat	n	n	n	n	n

n: nefis (idari merkez)

m: mahalle

c: coğrafi özellik

Tablo 2’deki verilere göre 1475 ve 1483 yılları itibari ile nefis ile ifade edilen yerleşim yeri sayısı dört olup bunlar Alâiyye, Oba, Çöngere ve Manavgat’tır. 1522’de Alara’nın eklenmesiyle sayı beşe ve 1555’te Mahmudlar’ın eklenmesiyle sayı altıya yükselmiştir.

Tabloda dikkat çeken diğer bir nokta ise 1555’e kadar yapılan tahrirlerde Alâiyye’de yaşayan halkın oturdukları yerin coğrafi özelliklerine göre kaydedilmesidir. 1555 tahririnde ise coğrafi özellikler yerine mahalleler ön plana çıkarılmıştır. Mahalle olarak kaydedilen dört yerleşim birimi incelendiğinde bu yerlerin sayı bakımından nüfuslarının çok olduğu görülmektedir. Bu yerleşim yerlerinden Alâiyye ve İbradı mahalleleri mekânsal anlamda birbirine yakın iken Oba ve Mahmudlarda mahalleler arasında belirli bir mesafenin olduğu anlaşılmıştır. Bu farklılığın nedeni ise yerleşim birimlerinin bulunmuş olduğu mekânsal özelliklerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Mahmudlar ve Oba coğrafi olarak ovalık bir yerde konulanmış iken Alâiyye ve İbradı yerleşim merkezleri kısmen dağlık ve düz olmayan coğrafyada yer almaktadırlar. Buna göre mahalle olarak değil de sadece nefis olarak kaydedilen yerleşim birimleri ise hem nüfus açısından diğerlerine göre az hem de toplu yerleşimlerin olduğu merkezler olmalıdır.

Tablo 2’deki veriler, daha önce idari merkezler hakkında verilen bilgilere göre değerlendirildiğinde, Osmanlı şehir ve kasaba merkezleri için kullanılan *nefs* ifadesi Alâiyye Sancağı’nda daha çok, az nüfuslu ve ekonomisi ziraata dayalı küçük yerleşim yerleri için kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Bu sebeple Alâiyye Sancağı özelinde bir yerleşim biriminin nefis olarak ifade edilmesinde, aynı sancak içerisinde diğer nüfuslu yerleşimler dikkate alındığında, idari bir merkez olması ve nüfusun yeterli bir unsur olmadığı anlaşılmıştır.

Alâiyye Sancağı’nın idari birimlerini teşkil eden kaza ve nahiyelerin çeşitli sayıda köy ve mezrası bulunmaktadır. Nahiyelerin coğrafi olarak büyüklüğü genellikle köy sayısına göre paralellik göstermektedir. Köylerin coğrafi mekân üzerindeki dağılıma bakıldığında nahiyeye sınırlarının daha çok dağ doruklarından geçmesi ve akarsu havzaları ile uyumlu olması, onların sınırlarının belirlenmesinde coğrafi yapının ve çevresinin önemli olduğunu göstermektedir.

Askerî birim olarak nahiyelerin başında timarlı sipahilerden biri bulunmakta ve buna “serasker” denilmekteydi. O birimdeki sipahiler onun idaresinde toplanarak sancakbeyinin bayrağı altında sefere gitmekteydiler (Emecen 1989, 294; Şahin 2006, 307). Bu bakımdan XV. yüzyılda Alâiyye Sancağı nahiyelerinin sipahilerin kolayca toplanabileceği coğrafi bir bütünlük arz eden köylerden oluşmasına imkân sağlayacak nitelikte olduğu söylenebilir.

XV. - XVII. Yüzyıllarda Alâiyye Sancağı’nın İdari Taksimatı

XV. yüzyılda Alâiyye Sancağı'nın idari taksimatı

Dönemin önemli kaynaklarından tahrir ve icmal defterlerindeki bilgilere göre XV.-XVII. yüzyıllarda Alâiyye Sancağı'nın kaza ve nahiye taksimatı şu şekildedir:

Alâiyye Sancağı'nın idari durumu hakkında ilk bilgi 1475 tarihli icmal defterinde yer almaktadır. 1485 yılına kadar işlem gördüğü anlaşılan bu deftere göre Alâiyye Sancağı'nın Obabazarı (MAD. 16029, 8, 27), Bucak (MAD. 16029, 27), Onas (MAD. 16029, 4, 16, 25, 26, 28, 32), Kerliye (MAD. 16029, 9, 29), Kise (MAD. 16029, 11, 14, 26), Sedre (MAD. 16029, 3), Hasunlar (MAD. 16029, 4), Aksaz (MAD. 16029, 5), Çöngere (MAD. 16029, 14), Murt (MAD. 16029, 22), Mahmudlar (MAD. 16029, 24), Karacalar (MAD. 16029, 30), Anağlu (MAD. 16029, 31), Alara (MAD. 16029, 34) ve Manavgat (MAD. 16029, 43) nahiyeleri bulunmaktadır.

1483 yılında ise Alâiyye livası on dokuz nahiyeye ayrılmıştır. Alâiyye Sancağı'nı, başta Alâiyye olmak üzere Obabazarı (TTD. 990, 2/b), Bucak (TTD. 990, 43/a-44/a), Dimderesi (TTD. 990, 7/b), Kise (TTD. 990, 12/a-19/a, 41/b), Çöngere (TTD. 990, 19/b), Gelveş (TTD. 990, 24/a-32/b), Murt (TTD. 990, 34/a-36/b), Mahmudlar (TTD. 990, 38/a), Genaraş (TTD. 990, 45/a), Aksaz (TTD. 990, 10/b), Karacalar (TTD. 990, vrk, 51/a), Onas (TTD. 990, 41/a, 46/b), Kerliye (TTD. 990, 49/b), Anağlu (TTD. 990, 54/a) ve Alara (TTD. 990, 59/a-60/a) nahiyeleri oluşturmaktadır. Nahiyeler içinde Manavgat bulunmamaktadır. Manavgat'a ait bilgiler ise aynı tarihli diğer defterde yer almaktadır. Buna göre Manavgat kazasının nahiyeleri Manavgat (MC. YZ. 076, 188/b), Atabey (MC. YZ. 076, 198/b, 205/b) ve Akçahisar'dır (MC. YZ. 076, 196/a - 199/a).

Yukarıdaki bilgiler dikkate alındığında, XV. yüzyıl Alâiyye Sancağı'na ait tahrir ve icmal defterlerinde nahiyelerin, livâ (sancak) adıyla bilinen askerî ve idarî birimlerin alt bölümünü ifade ettiği anlaşılmıştır (Bk. Harita. 1). Başka bir ifade ile defterlerde yer alan bilgilere göre nahiyeler, esas itibarıyla timar sistemi çerçevesinde ortaya çıkan ve coğrafi bir bütünlük gösteren bölgeler olarak gözükmektedir. Alâiyye Sancağı, idarî ve coğrafi açıdan içinde çok sayıda köy, mezraa ve aşiret gruplarının bulunduğu nahiyelere taksim edilmiştir. Sancak düzeyinde tutulan tahrir defterleri timar sistemine göre hazırlandığından bu tür defterlerde kaza birimi değil nahiye esas alınmıştır. Dolayısıyla bu defterlerde kaza birimi, bazen nahiye olarak da kaydedilmiştir.

XVI. yüzyılda Alâiyye Sancağı'nın idari taksimatı

XV. yüzyıldan itibaren Osmanlı sınırlarının sürekli genişlemesi, buna bağlı olarak sancak denilen askerî nitelikli idari birimlerin artması ve bir kadının, bir sancağın tamamına ait kazâî işleri görememesi yeni kaza bölgelerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bazı eski geniş kadılık sahalarında düzenleme yapılarak yeni kaza bölgeleri oluşturulmuştur. Bunun sonucunda XVI. yüzyıl başlarından itibaren, sancağın timar sistemiyle ilgili bir idari bölümü olan ve aynı zamanda coğrafi bir bütünlüğü bulunan nahiye/vilayetlerin hukuki işlerinin bir kadıya havalesiyle kaza gibi biri hukûkî ve nahiye gibi diğeri askerî iki idari tanımlama kayıtlarda yer almaya başlamıştır. Daha sonra kadının yetki alanına dâhil bir veya birkaç nahiye kaza şeklinde belirli bir coğrafi esasa kavuşmuştur (Baykara 2002, 119).

XVI. yüzyılda ülke genelinde ve Alâiyye Sancağı özelinde idari durumda yaşanan değişimleri o dönemlerde devletin içeride ve dışarıda karşılaştığı güçlüklerle birlikte değerlendirmek gerekmektedir. İzlenen fetihçi politikalar sayesinde ülke sınırlarının genişlemesi, içeride yaşanan taht mücadeleleri ve heterodoks grupların isyana varan hareketleri, devletin bu gruplara karşı izlemiş olduğu siyaset ve almış olduğu tedbirler idari yapıyı etkilemiş olmalıdır. Tahrir defterlerinde yer alan ifadelerden yola çıkarak idari taksimatta nahiye merkezli askerî yapılanmadan daha sivil karakterli olan kaza yapılanmasına doğru bir geçişin olduğu gözlenmiştir. Bu değişimi Alâiyye Sancağı özelinde de görmek mümkündür. Nitekim 1513 tarihli Anadolu

Vilâyetine ait sancak ve kaza defterine vilâyette yer alan her sancağın kazaları yazılmış, kadıları ve akçe olarak gündelikleri belirtilmiştir. Tablo 3'te, konu ilgili olarak, Alâiyye Sancağı ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Söz konusu deftere göre Alâiyye livası üç kazadan müteşekkildir (TSMA.d. 929, 7/b).

Tablo 3. 1513 yılında Alâiyye Sancağı'nın kazâ taksimatı.

Sancak	Kazâlar	Kâdî	Atanma Şekli	Günlüğü (Akçe)
Livâ-i Alâiyye	Kazâ-i nefis-i Alâiyye	Mevlana Tekeli Muhyiddin	Asil	50
	Kazâ-i Nevâhi-i Alâiyye (Akseki)	Mevlana Şaban	Müvellâ	15
	Kazâ-i Manavgat	Mevlana Akbaş Emin	Asil	40

1513 yılı Alâiyye Sancağı idari taksimatı, önceki yıllardaki idari yapı ile karşılaştırıldığında bazı farklılıklarının olduğu görülmektedir. Önceki yıllara ait defterlere idari birim açısından nahiyeler kaydedilmiş iken 1513 tarihli defterde kazalar dikkate alınmıştır. Buna göre söz konusu sancak, idari bakımdan Alâiyye, Akseki ve Manavgat olmak üzere üç ayrı kaza halinde kaydedilmiştir. Kazaların nahiyeye taksimatı hakkında ise bilgi verilmemiştir. Sancağın idari yapısında kazaların dikkate alınmasında 1511 yılında bölgede yaşanan Şahkulu İsyanı ve devamında gelişen olayların etkili olduğu düşünülmektedir. Şahkulu isyanı ve bu isyanın bölgeye etkileri, yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur (Tekindağ 1967, 34-39; 1968, 54-59; Sümer 1976, 36; Armağan 1998, 13; Karaca 1999/a, 649-652; 2002/a, 413-415; 2002/b, 46-51; Emecen 2015, 521-534; Yörük 2019/d, 589-603).

1522 tarihli kanunname mecmuasına göre Alâiyye Sancağı, Tablo 4'te de görüldüğü üzere, *Livâ-i Alâiyye* adıyla kaydedilmiş olup dört kazâ bölgesine ayrılmıştır (Kanunnâme-i Sultan Süleyman Han, 114/a). Burada; Kazâ-i Alâiyye, Alâiyye ve çevresini; Kazâ-i Nevâhi-i Alâiyye, günümüzdeki Akseki ve çevresini; Kazâ-i Manavgat, Manavgat ve çevresini; Kazâ-i Perâkende-i Alâiyye' ise Alâiyye Sancağı'nda yaşayan konar-göçerlerin adli-idari açıdan kaza olarak teşkilatlandırıldığını göstermektedir. Sancağın nahiyeye taksimatı hakkında ise bilgi verilmemiştir. Söz konusu kanunnameye göre Alâiyye Sancağı'ndaki kazalarda görevli kadıların günlük kaç akçe aldıkları aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 4. 1522 Yılında Alâiyye Sancağı'nın Kazâ Taksimatı

Sancak	Kazâlar	Günlüğü (Akçe)
Livâ-i Alâiyye	Kazâ-i Alâiyye	50
	Kazâ-i Nevâhi-i Alâiyye (Akseki)	15
	Kazâ-i Manavgat	40
	Kazâ-i Perâkende-i Alâiyye	10

Tablo 3 ve Tablo 4'teki bilgilerden Alâiyye Sancağı kazalarının, kadılar için gösterdikleri imkânlarla göre tasnif edildiği görülmektedir. Kazaların bu derecelendirilmesi, tayini yapılacak kadının kıdemiyle ve alacağı maaşla da bağlantılı hale geldiğini göstermektedir. Burada kazalar, tarihi ve dini yönlerinden çok hukuki ve şer'î gelir imkânlarına göre sınıflandırılmıştır. Tablolardaki veriler dikkate alındığında 50 akçe ile Alâiyye kadısı en fazla ücreti almaktadır. Bunu 40 akçe ile Manavgat, 15 akçe ile Akseki kadıları izlemektedir. Perâkende-i Alâiyye kadısı ise 10 akçe ile en az ücreti almaktadır. Tablo 4'teki veriler, Tablo 3'teki veriler ile karşılaştırıldığında geçen dokuz yıllık süre içerisinde kadıların almış oldukları ücret açısından değişikliğin olmadığı görülmektedir. Tablo 3'teki kadıların tayin durumları dikkate alındığında ise Alâiyye ve Manavgat kadıları görevlerine asaleten tayin edilmiş iken Akseki kadısı görevine vekâleten tayin edilmiştir. Tablo 4'te ise kadıların tayin durumları hakkında ise bilgi verilmemiştir.

1522 tarihli Kanunnamede dikkat çeken diğer bir nokta ise sancakta yer alan konar-

göçerlerin ayrı bir kaza olarak teşkilatlandırılmasıdır. Alâiyye Sancağı'nda yaşayan konar-göçerlerin başına, muhtemelen belirli bir merkezi olmaması sebebiyle, ayrıca bir kadı tayini yapılmış ve bu konar-göçer topluluğu da idari ve hukuki anlamda kaza olarak nitelendirilmiştir. Bu tür kazaların belirli bir merkezi olmadığından kadılar gezici olarak görev yapmaktaydı. Konar-göçerlerin ayrı bir kaza olarak teşkilatlandırılması muhtemelen onların yaşam tarzlarından kaynaklanmıştır. Bunun yanında 1511 yılında bölgede ortaya çıkan Şahkulu isyanının konar-göçerler üzerindeki etkisini kırma ve onları daha etkin bir idare ile kontrol altında tutmak anlayışı da etkili olmuştur.

Alâiyye Sancağı'nın idari durumu hakkında sonraki tarihlere ait tahrir defterlerinde de bilgiler bulmak mümkündür. 1522 tarihli mufassala göre Alâiyye Sancağı Alâiyye (MAD. 575, 2), Akseki (MAD. 575, 2, 178) ve Manavgat (MAD. 575, 2, 15, 136, 207) kazalarından oluşmaktadır. Alâiyye kazasında Obabazarı (MAD. 575, 2, 79), Mahmudlar (MAD. 575, 2, 143), Nağlu (MAD. 575, 2, 53), Dimderesi (MAD. 575, 2, 137), Kise (MAD. 575, 2, 59), Çöngere (MAD. 575, 2, 36) ve Alara (MAD. 575, 2, 168), Murt (MAD. 575, 2, 166) ve Generaş (MAD. 575, 2, 154) nahiyeleri; Akseki kazasında Akseki nahiyesi (MAD. 575, 2); Manavgat kazasında ise Manavgat (MAD. 575, 2, 15, 207) ve Atabey (MAD. 575, 2, 94) nahiyeleri vardır. Daha önceki ve sonraki tahrirlerde yer alan Akçahisar nahiyesi ise söz konusu defterin bazı sayfalarının eksik olmasından dolayı yer almamaktadır.

1530 tarihli icmal defterine göre Alâiyye Sancağı'nın kazaları Alâiyye (BOA. 1995, 613) ve Manavgat (BOA. 1995, 623), nahiyeleri ise Akseki (Alanya'ya tabi) (BOA. 1995, 618), Manavgat (BOA. 1995, 628), Atabey (BOA. 1995, 623) ve Akçahisar'dır (BOA. 1995, 626). Daha önceki yapılanmadan farklı olarak 1530 tahririnde Akseki nahiyeye olarak kaydedilmiş olup Alâiyye kazasına bağlıdır. Daha önceki tahrirlerde Manavgat'a bağlı bir nahiyeye olan Atabey ve Akçahisar bu defterde de Manavgat'a bağlı nahiyeler olarak kaydedilmiştir. Kadı ücretlerine bakıldığında ise Manavgat ve Akseki kadılarının almış oldukları ücrette değişiklik olmaz iken Alâiyye kadısının ücreti 50 akçeden 60 akçeye yükseltilmiştir (BOA. 1995, 613, 623, 627).

Kanuni döneminde hazırlanan 1555 tarihli mufassal defterde ve bu defterin icmalinde ise Alâiyye livasının kaza ve nahiyeye taksimatı hakkında daha açıklayıcı bilgiler vardır. Bu defterde Alâiyye livasında bulunan kazalar ve nahiyeler yanında hangi nahiyenin hangi kaza sınırları içinde olduğu da belirtilmiştir. Buna göre Alâiyye livasını Kaza-i Alâiyye (TTD. 172, 1/b; İD. 363, 1/b, 4/b), Kaza-i Manavgat (TTD. 172, 1/b, 92/b; İD. 363, 3/b, 13/a) ve Kaza-i Nevâhi-i Alâiyye (Akseki) (TTD. 172, 1/b, 74/b; İD. 363, 5/b, 22/b) oluşturmaktadır. Bu dönemde Alâiyye kazasında Obabazarı (TTD. 172, 1/b, 19/b; İD. 363, 3/a, 5/a), Mahmudlar (TTD. 172, 1/b, 21/b; İD. 363, 4/b, Nağlu (TTD. 172, 1/b, 30/b; İD. 363, 1/b, 5/b), Dimderesi (TTD. 172, 1/b, 45/a; İD. 363, 3/a), Kise (TTD. 172, 1/b, 48/b), Çöngere (TTD. 172, 1/b, 56/a; İD. 363, 5/a) ve Alara (TTD. 172, 1/b, 69/a) nahiyeleri bulunmaktadır. Akseki kazası ise sadece bir nahiyeden oluşmaktadır (TTD. 172, 1/b, 74/b; İD. 363, 3/a, 5/b). Manavgat kazasında ise Manavgat (TTD. 172, 1/b, 92/b; İD. 363, 6/a), Akçahisar (TTD. 172, 1/b, 118/b; İD. 363, 3/b) ve Atabey (TTD. 172, 1/b, 124/b; İD. 363, 4/a) nahiyeleri yer almaktadır. Burada dikkat çeken birinci nokta icmal defterinde Kise ve Alara nahiyelerinin geçmemesidir. Diğer bir nokta ise Manavgat ve Akseki'nin hem nahiyeye hem de kaza olarak kaydedilmesidir. Bunların sebebi ise Tanzimat'a kadar Osmanlı idari teşkilatında adli-idari birim olan kazalar ile askeri-idari birim olan nahiyelerin ayrı bir idari birim olarak teşkilatlandırılmasından kaynaklanmış olmalıdır.

Bu yüzyılda Alâiyye Sancağı idari yapısında meydana gelen değişimde dikkat çeken diğer bir nokta ise Düşenbe kazasının kurulmasıdır. Daha önceki yıllarda Alâiyye kazası sınırları içerisinde yer alan Çöngere ve Kise nahiyeleri yüzyılın ikinci yarısında birleştirilerek Düşenbe adıyla kaza haline getirilmiştir.

Yukarıdaki bilgilerden XVI. yüzyılda Alâiyye Sancağı nahiyelerinin idarî, askerî ve coğrafi fonksiyonları itibariyle daha belirgin bir hiyerarşik yapılanma içine girdikleri anlaşılmaktadır. Diğer bir ifade ile bu yüzyılda, mufassal defterlerde nahiyeye birimi, kazaya bağlı bir özellik göstermiştir (Bk. Harita. 2).

XVII. yüzyılda Alâiyye Sancağı'nın idari taksimatı

XVII. yüzyılda Alâiyye Sancağı'nın kaza sayısı artmaya devam etmiştir. Yüzyıl başlarında İbradı'da kaza teşkilatı kurulmuştur. Daha önceki yıllarda Manavgat sınırları içerisinde ve Beyşehir yolu üzerinde dağlık bir bölgede yer alan İbradı köyü merkez olmak üzere çevresiyle birlikte ayrı bir kazâ olarak teşkilatlandırılmıştır (MD. 75, 42/58). İbradı'nın bu idari yapısı, önemli bir değişikliğe uğramadan 1868 yılına kadar devam etmiştir (Yörük 2019/b, 137-170).

XVI. yüzyıl boyunca ve XVII. yüzyıl başlarında Alâiyye Sancağı kazalarındaki değişim ve kaza sayısının artmasında ise muhtemelen bölgede yaşanan asayiş olayları etkili olmuştur. Alâiyye Sancağı'nda 1570'lerde başlayan Suhte ve devamında yaşanan Celâlî olayları XVII. yüzyılın başlarına kadar bölgede etkili olmuş ve Alâiyye Sancağı'nı derinden etkilemiştir. Suhte, Celali ve levend taifesinin Alâiyye Sancağı'ndaki zararlı faaliyetleri ve bu zararlı faaliyetlerin engellenmesi için devletin almış olduğu tedbirler hakkında arşivde çok sayıda vesika bulunmaktadır (MD.3, 319/933; MD.3, 419/1253; MD.14/2, 1086/1514; MD.17, 9/14; MD.12, 330/676; MD.12, 330/676; MD.58, 130/350; MD.58, 143/377; MAD.d. 14683, 1-4). Suhtelerin ve Celalîlerin çevreye vermiş olduğu zararın giderilmesi, eşkıyalık olaylarının engellenmesi, güvenliğin ve bölgede etkin bir idarenin sağlanmak istenmesi, bunun yanında bölgede yaşanan sosyal ve ekonomik sıkıntılar, XVI. yüzyılda Akdeniz havzasında görülen nüfus artışının bölgede de görülmesi, idari ve adli işlemlerin artması vb. faktörler bu değişimin ana sebeplerinden olmalıdır. Suhte, Celali ve levend taifesinin Alâiyye Sancağı'ndaki zararlı faaliyetleri ve bu zararlı faaliyetlerin engellenmesi yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur (Akdağ 1946, 23-37; 1958, 53-107; 1999, 33-207, 393-394; Karaca 2002/b, 54-60; Topçular Kâtibi 2003, 494-495; Yörük 2019/b, 137-170; 2019/c, 43-76).

XVII. yüzyılın ikinci yarısına ait dönemin kaynaklarında da Alâiyye Sancağı'nın idari taksimatı hakkında bilgiler vardır. Cihannüma'ya göre Alâiyye'nin kazaları Alâiyye, Nevâhi-yi Alâiyye, Manavgat, İbradı, Senir maa Düşenbe'dir (Kâtib Çelebi 2009, 611). Seyahatname'de de Alâiyye Sancağı'nın kazaları hakkında benzer bilgiler bulunmaktadır. Alâiyye Sancağı'nın kazalarından ilki Alâiyye olup batısında Düşenbe ve Manavgat, bu kazaların kuzeyinde İbradı ve Akseki yer almaktadır (Evliya Çelebi 1935, 298; 2005, 152).

XVII. yüzyıl Alâiyye Sancağı'nın idari durumu hakkında verilen bilgiler değerlendirildiğinde bahsi geçen kaynaklarda nahiyelere yer verilmediği görülmektedir. Bu halin ortaya çıkmasında ise tımar sisteminin önceki yüzyıllardaki işlevini kaybetmesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Kaynaklarda kazalara yer verilmesinden ise kazaların, yaklaşık olarak XVII. yüzyıl başlarından itibaren diğer idari ve askeri teşekküllerden ayrı bir özellik göstermeye başladığı, kazaların işlevsel olarak ön plana çıktığı, kadılık bölgesi olarak çevresinin merkezi olmuş, şehir veya kasaba ile bunların etrafındaki köylerden meydana gelen bir idari birim olma niteliğini kazandığı anlaşılmıştır (Bk. Harita. 3).

Sonuç

Bu çalışmada tahrir defterlerine ve diğer arşiv belgelerine dayanılarak Alâiyye Sancağı'nın kaza ve nahiyeye taksimatına ilişkin bilgiler verilmiştir. Osmanlı mülki taksimatında idari bir merkez olan Alanya Sancağı'nda zaman içinde bazı değişiklikler yaşanmıştır.

Çalışmada bu dönemde bölgede yaşanan olaylar ile idari taksimatta yaşanan değişimler arasında, tahrir defterleri özelinde, bağ kurulmaya çalışılmıştır. Diğer bir ifade ile ülke genelinde ve bölgede yaşanan olaylar ve bu olayların sancağın idari taksimatına yansımaları,

dönemin önemli kaynakları dikkate alınarak, açıklanmaya çalışılmıştır.

XV. yüzyılda Alâiyye Sancağı'nda nahiyelerin, livâ (sancak) adıyla bilinen askerî ve idarî birimlerin alt bölümünü ifade ettiği anlaşılmıştır. Sancak düzeyinde tutulan mufassal ve icmal defterleri timar sistemine göre hazırlandığından bu tür defterlerde kaza birimi değil nahiye esas alınmıştır. Bu sebeple defterlerde kaza birimi, bazen nahiye olarak da kaydedilmiştir.

Alâiyye Sancağı'nın idarî birimlerini teşkil eden kaza ve nahiyelerin coğrafi olarak büyüklüğü genellikle köy sayısı ile paralellik göstermektedir. Köylerin coğrafi mekân üzerindeki dağılıma bakıldığında nahiye sınırlarının belirlenmesinde coğrafi yapının etkili olduğu anlaşılmıştır. Nitekim XV. yüzyılda Alâiyye Sancağı nahiyelerinin sipahilerin kolayca toplanabileceği coğrafi bir bütünlük arz eden köylerden oluşmasına imkân sağlayacak niteliktedir.

XVI. yüzyılda ise tahrir defterlerinde yer alan ifadelerden Alâiyye Sancağı özelinde idari taksimatta nahiye merkezli askeri yapılanmadan daha sivil karakterli olan kaza yapılanmasına doğru bir geçişin olduğu gözlenmiştir. Bu yüzyılda Alâiyye Sancağı nahiyeleri idarî, askerî ve coğrafi fonksiyonları itibarıyla daha belirgin bir hiyerarşik yapılanma içine girmiştir. Diğer bir ifade ile bu yüzyılda, mufassal defterlerde nahiye birimi, kazaya bağlı bir özellik göstermiştir.

XVII. yüzyılda ise idari durum hakkında bilgi veren kaynaklarda Alâiyye Sancağı'nın nahiyelerine yer verilmemiştir. Kazalar, yaklaşık olarak XVII. yüzyıl başlarından itibaren diğer idari ve askeri teşekküllerden ayrı bir özellik göstermeye başlamış, kazaların işlevsel olarak ön plana çıkmış, kadılık bölgesi olarak çevresinin merkezi olmuş, şehir veya kasaba ile bunların etrafındaki köylerden meydana gelen bir idari birim olma niteliğini kazanmıştır. Bu halin ortaya çıkmasında ise timar sisteminin önceki yüzyıllardaki işlevini kaybetmesi etkili olmuştur.

Sonuç olarak bu çalışma ile Alâiyye Sancağı'nın idari yapısında meydana gelen değişiklikler sebep - sonuç ilişkisi içerisinde ele alınmış ve XV. yüzyıl sonlarından XVII. sonlarına kadar başta Alanya olmak üzere Manavgat, İbradı ve Akseki'nin idarî durumu büyük ölçüde açıklığa kavuşmuştur. Bu değişikliklerin yaşanmasında, Osmanlı Devleti genelinde ve bölgede yaşanan siyasi, idari ve ekonomik kaynaklı olaylar ile bölgenin coğrafi yapısının etkili olduğu anlaşılmıştır.

KAYNAKÇA

1.Arşiv Kaynakları

1.1. Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi

1.1.1. Mühimme Defterleri (MD.):

- MD. 1, 60/314, 27 Eylül 1554/29 Şevval 961 tarihli hüküm.
 MD. 3, 319/933; 419/1253, 16 Haziran 1560/22 Ramazan 967 tarihli hükümler.
 MD. 12, 330/676, 27 Haziran 1571/3 Safer 979 tarihli hüküm.
 MD. 14/2, 1086/1514, 14 Mayıs 1571/19 Zilhicce 978 tarihli hüküm.
 MD. 17, 9/14, 19 Haziran 1571/25 Muharrem 979 tarihli hüküm.
 MD. 24, 160/431, 25 Nisan 1574/3 Muharrem 982 tarihli hüküm.
 MD. 31, 110/268, 5 Ağustos 1577/ 20 C. Evvel 985 tarihli hüküm.
 MD. 33, 132/266, 11 Ocak 1578/2 Şevval 985 tarihli hüküm.
 MD. 49, 106/361, 24 Haziran 1583/03 C. Ahir 991 tarihli hüküm.
 MD. 58, 130/350; 143/377, 17 Mayıs 1585/17 C. Evvel 993 tarihli hükümler.
 MD. 75, 42/58, 17 Nisan 1605/ 28 Zilkade 1013 tarihli hüküm.
 MD. 78, 769/ 2006, 2 Şubat 1610/8 Zilkade 1018 tarihli hüküm.
 MD. 79, 261/ 655, 20 Temmuz 1607/25 R. Evvel 1016 tarihli hüküm

1.1.2. Tapu Tahrir ve İcmal Defterleri (TD.-İD.):

TTD.990 (1483 tarihli?). TT.d.765, (1636/1046).

1.1.3. Maliyeden Müdevver Defterler (MAD.):

- MAD.d. 14 (1455/h.859 tarihli). MAD.d. 14683 (1604/h.1013 tarihli).
 MAD.d. 16029 (1475 tarihli). MAD.d. 15531 (1603/h.1011 tarihli).

MAD.d. 575 (1522 tarihli).

1.1.4. Topkapı Sarayı Arşivi Defterleri (TSMA.d.):

TSMA.d. 929 (1513 tarihli).

1.1.5. Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyûd-ı Kadîme Arşivi (TKA):

TKA. TTD. 172 (1555 tarihli).

TKA. İD. 363 (1555 tarihli).

1.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı (AK.)

MC_YZ_O_076 (1483 tarihli).

MC_Yz_O_0116 (1483 tarihli).

1.3. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

VGMA. 596 Numaralı Defter, Sahife 67, 1574 yılı Ağustos ayı sonları/Evâsıt-ı C. Evvel 982 tarihli Murad Paşa Vakfiyesi.

2. Yayınlanmış Arşiv Kaynakları

BOA (1995). *166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530)*. Haz. Ahmet Özkılınç - Ali Coşkun - Mustafa Karazeybek - Abdullah Sivridağ - Murat Yüzbaşıoğlu. Ankara 1995.

Erdoğan, M. A. (2013). *Ala'yye Sancağı - 1475 Tarihli Suret-i Defter-i İcmâl-i Vilâyet-i Ala'yye* (Metin ve İnceleme). Yay. Haz. Faruk Nafiz Koçak. Konya 2013.

Gökçe, T. (1994). "Anadolu Vilâyetine Dair 919 (1513) Tarihli Bir Kadı Defteri". *Tarih İncelemeleri Dergisi* 9/1(1994) 215-259.

3. Kanunnâmeler

Kanunnâme-i Sultan Süleyman Han (1522 tarihli). Beyazıt Kütüphanesi. Veliyüddin Efendi Kitaplığı. No. 1969.

4. Kaynak Eserler

Aşıkpaşazade (1332). *Tevârih-i Âli Osman*. İstanbul 1332.

Evlîya Çelebi (1935). *Seyahatnâme* (Anadolu, Suriye Hicaz: 1971-1672) IX. İstanbul 1935.

Evlîya Çelebi Seyahatnâmesi (2005). Haz. Yücel Dağlı - Seyit Ali Kahraman - Robert Dankoff, 9. Kitap. İstanbul 2005.

Hoca Sadeddin (1279). *Tâcü't-Tevârih* I. İstanbul 1279.

Hoca Sadettin Efendi (1999). *Tâcü't-Tevârih* III. Haz. İsmet Parmaksızoğlu. Ankara 1999.

Kâtib Çelebi (2009). *Cihannüma*. Ankara 2009.

Mehmed Hemdemi Çelebi (1989). *Solakzâde Tarihi* I. Haz. Vahid Çabuk. Ankara 1989.

Mehmed Neşrî (1995). *Kitâb-ı Cihannüma* II. Haz. Faik Reşit Unat - Mehmed Ali Köymen. Ankara 1995.

Pîrî Reis (2013). *Kitab-ı Bahriye*. Ed. Bülent Özukan. Ankara 2013.

Topçular Kâtibi Abdülkadir (Kadri) Efendi Tarihi (Metin ve Tahlil) I (2003). Haz. Ziya Yılmaz. Ankara 2003.

5. Tetkik Eserler

Akdağ M. (1958). "Celâlî Fetreti". *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 16/1-2 (1958) 53-107.

Akdağ M. (1946). "Celâlî İsyanlarının Başlaması". *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 4/1 (1946) 23-37.

Akdağ M. (1999/a). *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası-Celâlî İsyanları*. Ankara 1999.

Akdağ M. (1999/b). *Türkiye'nin İktisadi ve İctimâî Tarihi (1453-1559)* 2. Ankara 1999.

Akgül M. (1989). *16. Yüzyıl Arşiv Kayıtlarına Göre Alâiyye'nin Sosyal ve Ekonomik Hayatı ile Nüfus ve İdari Taksimatı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul 1989.

Armağan A. L. (1998). "XVI. Yüzyılda Teke Sancağındaki Konar - Göçerlerin Demografik Durumu Üzerine Bir Araştırma". *Tarih Araştırmaları Dergisi* 19/30 (1998) 1-35.

Baykara T. (2002). "Kaza". *DİA* 25 (2002) 119-120.

Bostan İ. (1989). "Alanya". *DİA* 2 (1989) 339-341.

Bozkuş M.A. (2018). "Alanya Sancağında Kaplanlar ve Cemaat-ı Kaplancıyan (1471-1671). Eds. Alpaslan Demir ve diğerleri. *Prof. Dr. Feda Şamil Arık'a Armağan -Türk Tarihine Dair Yazılar III* (2018) 247-255.

Çadırcı M. (1997). *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*. Ankara 1997.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi (BOA Rehberi) (2000). İstanbul 2000.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi (BOA Rehberi) (2017). İstanbul 2017.

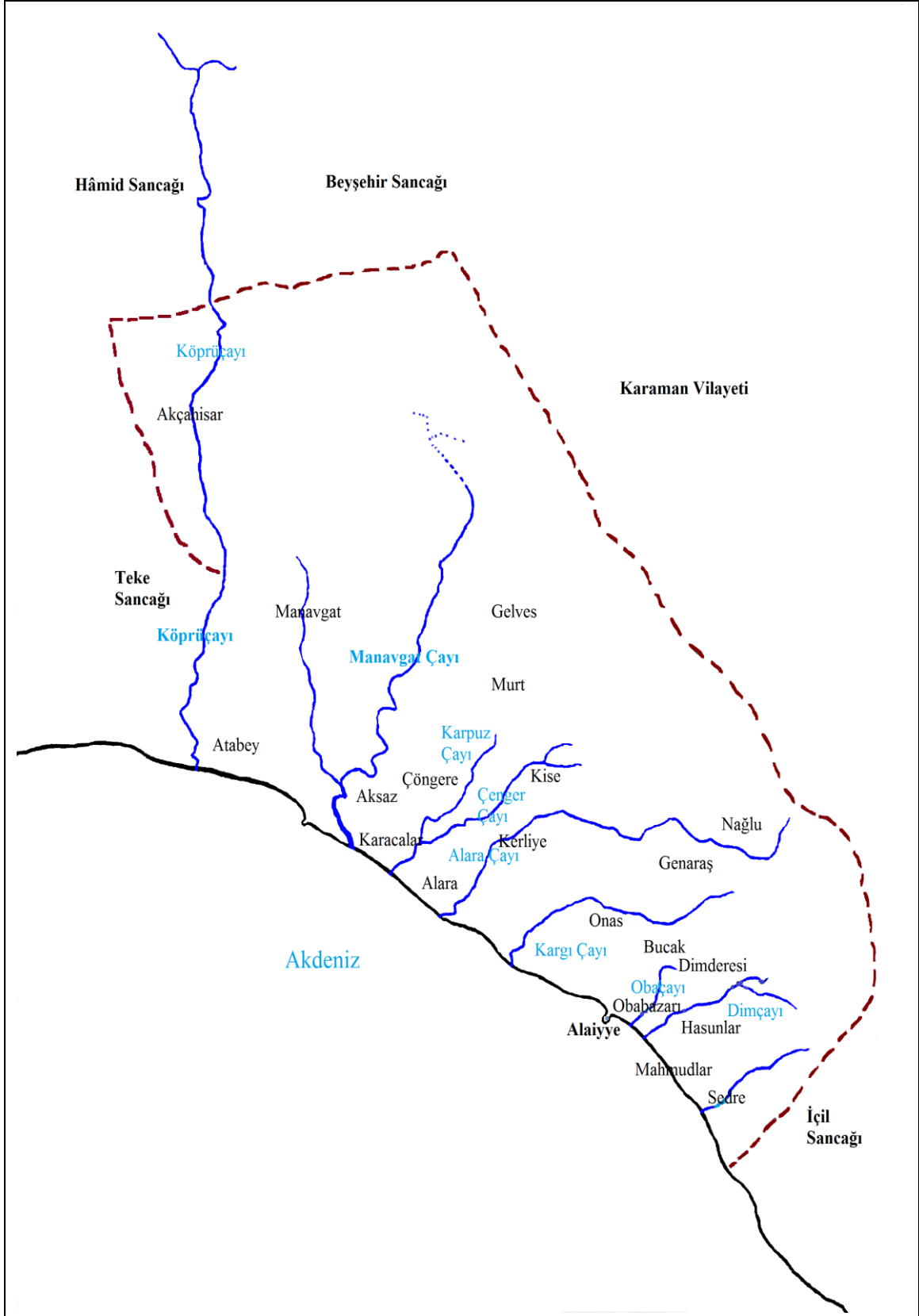
Emecen F. M. (2015). "İhtilalci Bir Mehdilik' Hareketi Mi? Şahkulu Baba Tekeli İsyanı Üzerine Yeni Yaklaşımlar". Eds. Adem Koçal- Zeynep Berktaş. *Ötekilerin Peşinde Ahmet Yaşar Ocak'a Armağan* (2015) 521-534.

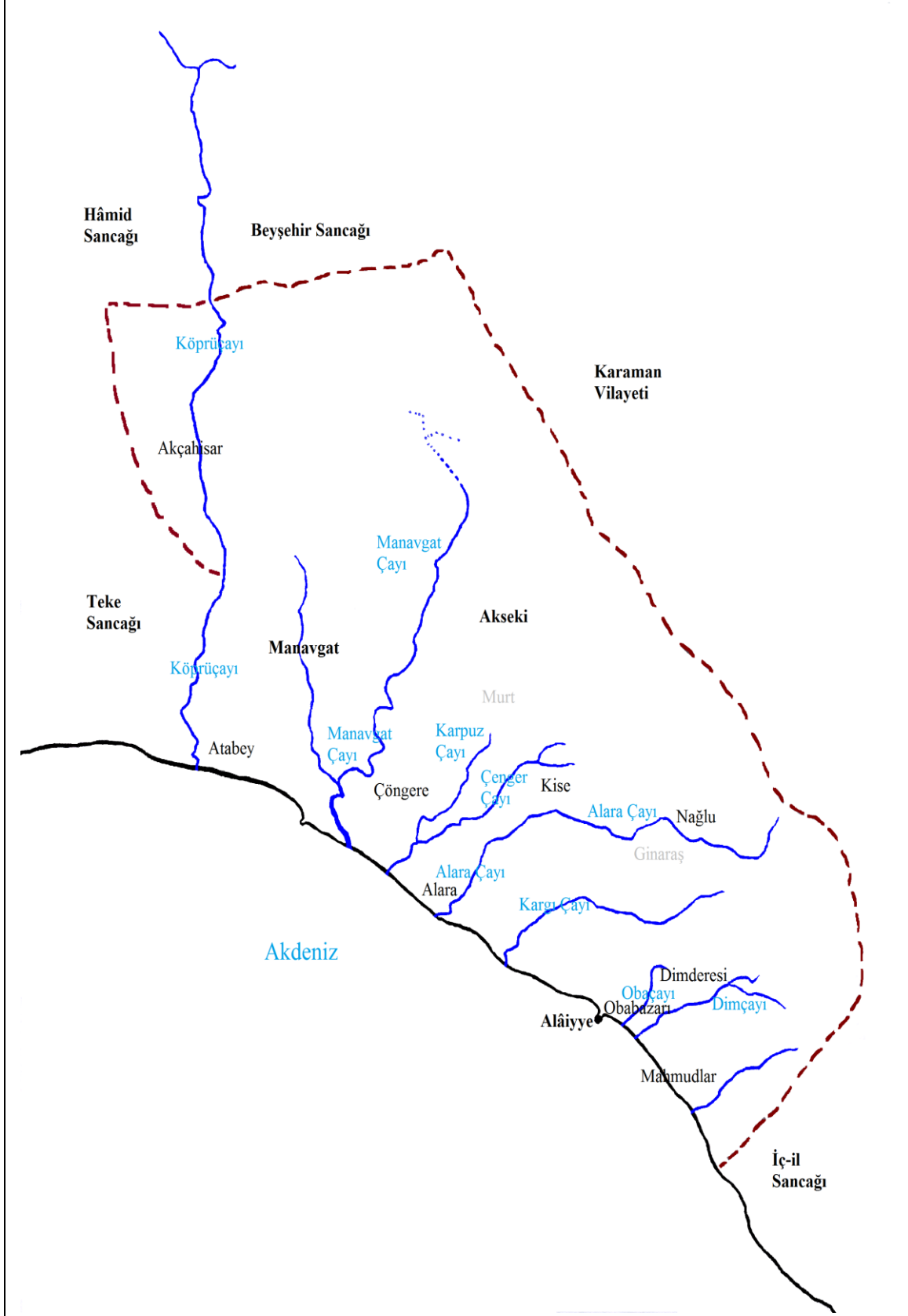
Emecen F. M. (1989). *XVI. Asırda Manisa Kazası*. Ankara 1989.

- Faroqhi S. (1993). *Osmanlıda Kentler ve Kentliler*. İstanbul 1993.
- Gökbilgin T. (1956). “Kanuni Sultan Süleyman Devri Başlarında Rumeli Eyaleti, Livaları, Şehir ve Kasabaları”. *Belleten* XX/78 (1956) 247-294.
- Gökbilgin T. (1962). “XVI. yüzyıl Başlarında Trabzon Livası ve Doğu Karadeniz Bölgesi”. *Belleten* XXVI/102 (1962) 293-337.
- Gönüllü A. R. (2008). *Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Alanya (1908-1938)*. Ankara 2008.
- Hacıgökmen M. A. (1996). “XVI. Yüzyılda Alâiyye Sancağı’ndaki Vakıflara Dair Bir Araştırma”. *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri* (1996) 437-444.
- Hacıgökmen M. A. (1993). *XVI. Yüzyıla Ait Alâiyye Sancağı Mufassal Tahrir Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara 1993.
- İncalcık H. (1995). “Eyalet”. *DİA* 11 (1995) 548-550.
- İncalcık H. (2012). “Timar”. *DİA* 41 (2012) 168-173.
- Karaca B. (2010). “Dünden Bugüne Manavgat”. Ed. A.Kerim Atılgan. *Dünden Bugüne Antalya*. Antalya (2010) 423-446.
- Karaca B. (1999/a). “XVI. Asırda Teke Yöresinden Kıbrıs’a Yapılan Sürgünler”. Ed. Güler Eren. *Osmanlı IV* (1999) 649-652.
- Karaca B. (1999/b). “XV-XVI. Asırlarda Teke ve Alaiye Sancaklarında Bulunan Kaleler, Kale Muhafızları ve Bu Sancakların Muhafazası Meselesi”. *S.D.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi (Osmanlı Devleti’nin Kuruluşunun 700. Yılı Özel Sayısı)*. Isparta (1999) 165-190.
- Karaca B. (2002/a). “Safevi Devleti’nin Ortaya Çıkışı ve II. Bayezid Dönemi Osmanlı-Safevi İlişkileri”. Eds. Hasan Celal Güzel ve Diğ. *Türkler IX* (2002) 409-418.
- Karaca B. (2002/b). *XV ve XVI. Yüzyıllarda Teke Sancağı*. Isparta 2002.
- Karaca B. *XV. ve XVI. Yüzyıllarda Manavgat Kazası*. Isparta 2009.
- Kıvrım İ. (2015). “16. Yüzyılda Akseki (Yerleşme, Nüfus ve Ekonomi)”. *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi (OSMED)* 1/1 (2015) 36-62.
- Konyalı İ. H. (2011). *Alanya (Alâiyye)*. Redaktör: Faruk Nafiz Koçak. İstanbul 2011.
- Orhonlu C. (1984). *Osmanlı İmparatorluğu’nda Şehircilik ve Ulaşım Üzerine Araştırmalar*. Der. Salih Özbaran. İzmir 1984.
- Öz M. (2010). “Tahrir”. *DİA* 39 (2010) 425-429.
- Özkan S. H. (2011/a). “XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Alâiye Sancağının İdarî Yapısı ve Nüfus Durumu”. *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)* XXIX-Bahar (2011) 275-291.
- Özkan S. H. (2011/b). *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Gündoğmuş (Kise ve Nağlu Nahiyeleri)*. Alanya 2011.
- Sümer F. (1976). *Safevi Devleti’nin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü*. Ankara 1976.
- Şahin İ. (2006). “Nahiye”. *DİA* 32 (2006) 306-308.
- Tekindağ Ş. (1967-1968). “Şah Kulu Baba Tekeli İsyanı”. *Belgelerle Türk Tarih Dergisi* I/3 (1967) 34-39; I/4 (1968) 54-59.
- Turan O. (1998). *Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi*. İstanbul 1998.
- Türk Dil Kurumu (1978). *Derleme Sözlüğü X*. Ankara 1978.
- Ustaoglu Z. (2016). *XVI. Yüzyılda Alaiye, Hamid ve Teke Sancaklarında Nüfus ve Yerleşme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara 2016.
- Ünal M. A. (1999). “Osmanlı Devleti’nde Merkezi Otorite ve Taşra Teşkilatı”. Ed. Güler Eren. *Osmanlı 6* (1999) 111-122.
- Yörük S. (2012). “Osmanlı Döneminde Alâiyye Sancağı’nın İdarî Yapısı”. Ed. Faruk Nafiz Koçak. *Alanya XII. Tarih Ve Kültür Sempozyumu* (2012) 270-291.
- Yörük S. (2019/a). “Manavgat Kazasının Yeniden Teşkili”. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*12/39 (Nisan 2019) 386-420.
- Yörük S. (2019/b). “Osmanlı İdarî Teşkilatında Manavgat (XV. – XVIII. Yüzyıllar)”. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 19 (2019) 137-170.
- Yörük S. (2019/c). “XV.-XVII. Yüzyıllarda Alâiyye (Alanya) Sancakbeyleri”. Eds. Aydın Efe & Ahmet Gözülü. *Tarih Araştırmaları* (2019) 43-76.
- Yörük S. (2019/d). “XVI. Yüzyılın İlk Yarısında Manavgat Sancağı ve Sancakbeyleri”. *MJH* IX/2 (2019) 589-603. Doi. 10.13114/ MJH.2019.512.

EKLER

Harita 1. XV. Yüzyılda Alâiyye Sancağı Nahiyeleri (1475 ve 1483 yılları)

Harita 2. XVI. Yüzyılda Alâiyye Sancağı Kaza ve Nahiyeleri (1522 ve 1555 yılları)

Harita 3. XVII. Yüzyılda Alâiyye Sancağı Kazaları

